

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

Evidenčné číslo: 105004/I/2019/36069191760567556

Aktuálne výzvy a príležitosti pri použití prostriedkov

Svetovej banky

Diplomová práca

2019

Bc. Zuzana Andrášová

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

Aktuálne výzvy a príležitosti pri použití prostriedkov
Svetovej banky
Diplomová práca

Študijný program: Hospodárska diplomacia

Študijný odbor: Medzinárodné ekonomické vzťahy

Školiace pracovisko: Katedra medzinárodného práva

Vedúca záverečnej práce: Dr.habil. JUDr. Ing. Katarína Brocková, LL.M. PhD.

Bratislava 2019

Bc. Zuzana Andrášová

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že diplomovú prácu som vypracovala samostatne a že som uviedla všetku použitú literatúru v zozname použitej literatúry.

Dátum:

.....

Pod'akovanie

Pri tejto príležitosti by som sa chcela poďakovať vedúcej diplomovej práce Dr.habil. JUDr. Ing. Katarína Brocková, LL.M. PhD. za odborné a cenné rady a jej čas, zároveň sa chcem poďakovať svojmu priateľovi, rodine a mojím najlepším kamarátom za podporu popri celom štúdiu ako aj pri písaní tejto diplomovej práce.

Dátum:

.....

ABSTRAKT

ANDRÁŠOVÁ, Zuzana: *Aktuálne výzvy a príležitosti pri použití prostriedkov Svetovej banky*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov; Katedra medzinárodného práva– Vedúci záverečnej práce: Dr.habil. JUDr. Ing. Katarína Brocková, LL.M. PhD..-Bratislava: FMV EU, 2019, 68 s.

Cieľom záverečnej práce je podrobná analýza pomoci Svetovej banky v prípade zasiahnutia prírodnej katastrofy na základe prípadových štúdií Nepálu, ostrovného štátu Dominika a zároveň aj prevažnej časti karibského regiónu. V práci podrobne analyzujeme postupy a nástroje Svetovej banky využívané v reakcii na zásah prírodnej katastrofy vo vyššie spomínaných krajinách. Záverečná práca obsahuje 10 grafov a 2 ilustrácie. Prvá kapitola charakterizuje Svetovú banku spolu s jej príslušnými organizáciami, spolu tvoriacich Skupinu Svetovej banky, definuje prírodnú katastrofu a taktiež vplyv prírodných katastrof na celosvetovú chudobu. Druhá kapitola obsahuje ciele a použitú metodiku diplomovej práce. Tretia kapitola venuje pozornosť dopadom hurikánov Irma a Maria na región Karibiku spolu s analýzou pomoci Svetovej banky, s detailnejším zameraním na Dominické spoločenstvo a jednotlivé projekty Svetovej banky. Tretia kapitola analyzuje ďalšiu prípadovú štúdiu týkajúcu sa činnosti a pomoci Svetovej banky v reakcii na zemetrasenie v Nepále spolu s analýzou dopadov zemetrasenia na jednotlivé odvetvia hospodárstva. Záverečná časť práce sa venuje diskusii a zhodnoteniu získaných poznatkov o aktivitách Svetovej banky na základe prípadových štúdií spomínaných krajín, pričom obsahuje aj faktory úspešnosti projektov spolu s pozitívami a negatívami v súvislosti s činnosťou inštitúcie v tejto oblasti.

Kľúčové slová: Svetová banka, prírodná katastrofa, Karibik, Nepál, dopady

ABSTRACT

ANDRÁŠOVÁ, Zuzana: *Current Opportunities and Challenges for the Use of World Bank*. – The University of Economics in Bratislava. The Faculty of International Relations. Department of International Law. – Tutor: Dr.habil. JUDr. Ing. Katarína Brocková, LL.M. PhD.. – Bratislava: FMV EU, 2019. 68p.

The aim of the thesis is the exact analysis of World Bank's assistance concerning the natural disasters, based on case studies of Nepal, Dominica as well as the vast majority of the Caribbean region. We analyse in detail the procedures and services of the World Bank used in response to the natural disaster intervention in the above-mentioned countries. The thesis contains 10 graphs and 2 illustrations. The first chapter describes the World Bank, together with its organisations, forming the World Bank Group, defines the natural disaster as well as the impact of natural disasters on global poverty. The second chapter contains the objectives and methodology of the thesis. The third chapter focuses on the impact of hurricanes Irma and Maria on the Caribbean region, along with the analysis of World Bank's assistance, with a more detailed focus on Dominica and individual World Bank projects. The third chapter analyzes another case study on the World Bank's activity and assistance in response to the Nepal earthquake, together with an analysis of the earthquake impacts on individual economic sectors. The final part of the thesis deals with the discussion and evaluation of the acquired knowledge about the World Bank's activities based on case studies of the mentioned countries.

Key words: World Bank, natural disaster, Caribbean, Nepal, Dominica, impacts

Obsah

Zoznam grafov a ilustrácií	9
Úvod	10
1 Súčasný stav skúmanej problematiky doma a v zahraničí	12
1.1 Skupina Svetovej banky a jej charakteristika.....	12
1.1.1 Medzinárodná finančná korporácia	12
1.1.2 Medzinárodná rozvojová asociácia IDA	13
1.2 Vplyv prírodných podmienok na hospodárstvo rozvojových štátov.....	18
1.3 Definícia prírodnej katastrofy	21
1.4 Prírodné katastrofy a chudoba.....	23
2 Cieľ práce a metodika práce.....	26
3 Výsledky práce	28
3.1 Karibský región.....	28
3.1.1 Vysoká zraniteľnosť karibského regiónu	29
3.1.2 Makroekonomické dopady	30
3.1.3 Svetová banka a jej pomoc krajinám Karibiku zasiahnutých prírodnou katastrofou	32
3.1.4 Nástroje Svetovej banky pri pomoci v boji s prírodnými katastrofami.....	35
3.1.5 Kritika zo strany Medzinárodného menového fondu	38
3.1.6 Dopady prírodnej katastrofy na príklade štátu Dominika	40
3.1.6.1 Dôsledky na hospodárstvo.....	40
3.1.6.2 Makroekonomické dopady hurikánu	41
3.1.6.3 Reakcia a pomoc zo strany Svetovej banky	41
3.2 Dopady prírodnej katastrofy na príklade štátu Nepál	46
3.2.1 Zemetrasenie v Nepále	46
3.2.2 Ekonomické dopady zemetrasenia	47
3.2.3 Podpora medzinárodného spoločenstva	48
3.2.4 Pomoc Nepálu zo strany Svetovej banky	49
3.2.5 Súčasný stav hospodárstva Nepálu.....	56
4 Diskusia.....	58
4.1 Pozitíva pomoci Svetovej banky v sledovaných krajinách	58
4.2 Negatíva spojené s pomocou Svetovej banky	59
4.3 Faktory úspešnosti projektov	59
Záver	61

Zoznam použitej literatúry	63
---	-----------

Zoznam grafov a ilustrácií

Obrázok 1 Výskyt malárie celosvetovo v rozmedzí rokov 1900-2040	20
Obrázok 2 Priemerné škody na HDP v rozpätí rokov 1950-2017	31
Graf 1 Regióny podporované Medzinárodnou rozvojovou asociáciou	14
Graf 2 Jednotlivé regióny a ich náchylnosť na prírodné katastrofy v rozmedzí rokov 1960 - 2017	28
Graf 3 Vplyv hurikánu Maria na jednotlivé sektory hospodárstva štátu Dominika (v mil. USD)	43
Graf 4 Vplyv zemetrasenia na jednotlivé odvetvia hospodárstva Nepálu	48
Graf 5 Dosiahnuté výsledky v rámci MDTF	50
Graf 6 Dosiahnuté výsledky v rámci projektu	54
Graf 7 Sťažnosti týkajúce sa rekonštrukcie (v %)	55
Graf 8 Členovia nepálskej vlády vyškolení v oblasti riadenia prípadných rizík	55
Graf 9 Odborníci vyškolení v oblasti konštrukcie odolnejšej infraštruktúry.....	55
Graf 10 Komparácia efektívnosti projektov na výstavbu domov v nami zvolených krajinách.....	58

Úvod

Rozvojové krajiny sa musia vyrovnávať s viacerými negatívnymi javmi, ktorým sú vystavené. Medzi tieto situácie bez pochyby možno zaradiť aj prírodné katastrofy, ktorými sú často tieto krajiny ohrozené. Okrem obrovských strát na ľudských životoch a materiálnych škôd sú zároveň jednou z brzd ekonomického rozvoja a zásadne bránia rastu makroekonomických ukazovateľov v týchto krajinách.

Vzhľadom na veľmi rozsiahle negatívne dopady prírodných katastrof na ekonomiku rozvojových krajín sme sa rozhodli v práci zamerať na podrobnú analýzu pomoci poskytnutej Skupinou Svetovej banky. Práca je postavená na troch prípadových štúdiách a síce dopadoch hurikánu Maria na Dominiku, Irmy na prevažnú časť Karibskej oblasti a zemetrasenia v Nepále v roku 2015. Pre analýzu pomoci Svetovej banky je však potrebná prvotná analýza Svetovej banky ako medzinárodnej finančnej inštitúcie sústrediaccej sa na pomoc hlavne rozvíjajúcim sa ekonomikám. Všeobecná charakteristika jednotlivých inštitúcií patriacich do Skupiny Svetovej banky nám poskytne vhodný základ pre analýzu jednotlivých projektov určených práve na obnovu katastrofami postihnutých oblastí a s tým spojenú iniciatívu Svetovej banky v záujme predchádzania prírodným katastrofám, ako hospodársky rozumnejšieho riešenia.

V prvej časti našej práce sa okrem charakteristiky samotnej Svetovej banky a k nej patriacich inštitúcií, venujeme aj kritickému zhodnoteniu dvoch vybraných inštitúcií, a to Medzinárodnej finančnej korporácii a Medzinárodnej rozvojovej asociácii, pričom naše závery odôvodňujeme jej konkrétnymi aktivitami. Dôležitou súčasťou prvej kapitoly je taktiež vymedzenie pojmu prírodná katastrofa, nakoľko objektom nášho skúmania sú najmä odpovede Svetovej banky na ekonomické dopady prírodných katastrof.

Druhá kapitola práce sa zameriava na negatívne dôsledky hurikánu Irma a Maria v Karibskom regióne, ktorý sme si vybrali na základe vysokej zraniteľnosti ostrovných štátov karibskej oblasti, ktoré sú často nútené čeliť hurikánom, tornádám a iným podobným živlom, čo žiaľ samozrejme do značnej miery zvyšuje mieru chudoby v týchto krajinách. Nakoľko je činnosť a pomoc Svetovej banky v reakcii na vyčíňanie hurikánov veľmi potrebná, rozhodli sme sa prácu Svetovej banky na základe jej projektov v tomto regióne rozanalyzovať a zhodnotiť. V kapitole sa prvotne venujeme dopadom ničivej sily hurikánov nielen na hospodársku situáciu krajín Karibskej oblasti, ale taktiež na zdravie a bezpečnosť

obyvateľov jednotlivých ostrovov ležiacich v Karibskom mori. Následne sa zaoberáme reakciou Svetovej banky v záujme investícií do ochrany pred prírodnými katastrofami, obnovy zničenej infraštruktúry a v neposlednom rade úsilím tejto inštitúcie o trvalo udržateľný rast regiónu, ktorý zohráva azda najdôležitejšiu úlohu pri ochrane krajín pred náporom prírodných živlov. Druhá kapitola práce je taktiež venovaná činnosti a pomoci Svetovej banky so zameraním na vplyv zemetrasenia v roku 2015 na Nepálsku federatívnu demokratickú republiku, kde sa taktiež sústreďujeme na analýzu dopadov na jednotlivé oblasti hospodárstva. Nakoľko zemetrasenie zasiahlo najmä infraštruktúru krajiny, sústreďujeme svoju pozornosť hlavne na projekty Svetovej banky zamerané práve na pomoc pri rekonštrukcii zničenej infraštruktúry.

V záverečnej časti našej práce je našou snahou zhodnotiť dosiahnuté výsledky Svetovej banky na nami stanovených príkladoch Dominiky a Nepálu na základe poznatkov z predchádzajúcich kapitol, pričom uvádzame aj faktory úspešnosti analyzovaných projektov. Nakoľko náš postoj voči Svetovej banke nie je jednostranný, uvádzame aj negatíva aj pozitíva spojené s činnosťou tejto inštitúcie.

Ako sme už spomínali, v práci sa primárne venujeme analýze pomoci Svetovej banky po hurikáne Irma a Maria a zemetrasení v Nepále. Nemožno nám však nespomenúť limity, s ktorými sme sa v rámci našej práce stretli. Veľkým limitom pri tvorbe našej práce bolo nedostatočné množstvo informácií a materiálov týkajúcich sa projektov Svetovej banky implementovaných v Dominike, nakoľko Svetová banka uvádza len odhadovaný počet beneficentov jednotlivých projektov. Taktiež by sme chceli poznamenať, že problematika súvisiaca s dopadmi hurikánov Irma a Maria je všeobecne rozpracovávaná do väčšej miery v porovnaní s Nepálom, preto sme boli taktiež obmedzovaní určitým nepomerom informácií v súvislosti s následkami zemetrasenia v Nepále.

1 Súčasný stav skúmanej problematiky doma a v zahraničí

Skupinu Svetovej banky možno považovať za jednu z najdôležitejších finančných inštitúcií vo svete a spoločne s Medzinárodným menovým fondom predstavujú pre medzinárodné spoločenstvo garanciu finančnej istoty a stability. Hoci možno medzi týmito finančnými inštitúciami nájsť zásadné odlišnosti, vyplývajúce najmä z rozdielného zamerania, či financovania, stále je medzi nimi aj veľký počet podobných znakov. Keďže v rámci tejto diplomovej práce sa venujeme výzvam, ktorým aktuálne čelí Svetová banka a nie Medzinárodný menový fond, v tejto časti by sme chceli poskytnúť charakteristiku skupiny Svetovej banky a rovnako tak aj doplnenie názoru jednotlivých autorov na jej činnosť.

1.1 Skupina Svetovej banky a jej charakteristika

Keďže hovoríme o označení „skupina Svetovej banky“ je zjavné, že sa nejedná o jednu inštitúciu, ale práve naopak o súbor viacerých inštitúcií. V roku 1944 sa v Bretton Woode uskutočnila konferencia, ktorej výsledkom okrem iného bolo založenie Svetovej banky pre obnovu a rozvoj, ktorá je celosvetovo známa pod skratkou IBRD.¹ Či už samotná činnosť IBRD alebo jej jednotlivé ciele vychádzajú z Dohody o Medzinárodnej banke pre obnovu a rozvoj. IBRD sa v rámci svojich aktivít primárne sústreďuje na krajiny, ktoré nezaraďujeme do skupiny rozvojových štátov a z toho dôvodu je v tejto diplomovej práci nebudeme venovať väčšiu pozornosť. V rámci práce sa hlavne sústreďujeme na dve inštitúcie skupiny Svetovej banky a tými sú Medzinárodná finančná korporácia a Medzinárodná rozvojová asociácia.

1.1.1 Medzinárodná finančná korporácia

Jednou z entít patriacich do skupiny Svetovej banky je Medzinárodná finančná korporácia, ktorá vystupuje pod anglickou skratkou IFC. Charakter IFC sa zásadne líši od iných inštitúcií Svetovej banky tým, že IFC je zameraná na súkromný sektor. Podstata činnosti korporácie spočíva v tom, že IFC poskytuje finančné pôžičky bez štátnej garancie subjektom súkromného sektoru pôsobiacich v rozvojových krajinách. Takúto činnosť vykonáva od roku 1956, teda roku jej založenia. Aktivita, ktoré sú vykonávané IFC sa

¹ World Bank.: *History*. [online]. [cit. 2018-12-8]. Dostupné na internete: <<http://www.worldbank.org/en/about/archives/history>>

zaoberajú pomocou rozvojovým krajinám, vrátane skupiny najmenej rozvinutých štátov sveta. Prostredníctvom podpory súkromného sektora by sa mal naštartovať ekonomický rast v krajine a taktiež by sa mala zabezpečiť jeho dlhodobá udržateľnosť. Hoci aktivity IFC sú bez pochyby v mnohých prípadoch nesmierne prínosné, často krát sa stávajú aj terčom kritiky. IFC sa síce zaoberá pomocou pre rozvojové krajiny, ale súkromné spoločnosti, ktoré sú recipientmi pomoci môžu pochádzať a v konečnom dôsledku aj pochádzajú z hospodársky vyspelých štátov. Práve z daného dôvodu sa mnoho krát natíska otázka, či nadnárodné organizácie úspešne pôsobiace na medzinárodných trhoch sú odkázané pri expanzii na nové trhy na pomoc IFC.²

→ *Kritika IFC na príklade pomoci spoločnosti Schwarz*

Z pomedzi viacerých kontroverzných rozhodnutí sme sa rozhodli poukázať na príklad finančnej pomoci vo výške približne 170 miliónov USD pre nemeckú spoločnosť Schwarz, ktorá zastrešuje sieť predajní Lidl. Spoločnosť Schwarz mala tieto poskytnuté finančné prostriedky použiť pri expanzii na trhy krajín Balkánskeho polostrova, akými boli napríklad Bulharsko, Srbsko, či Chorvátsko. Nakoľko toto rozhodnutie bolo pri najmenšom rozporuplné a IFC čelila veľmi veľkej kritike, musela si rozhodnutie adekvátne obhájiť. Celá obhajoba spočívala v tom, že IFC chcela poskytnutím pomoci jednak uľahčiť prístup obyvateľov v daných krajinách k potravinám a taktiež prispieť k ich zvýšenej kvalite. Podľa nášho názoru by nebolo správne spochybňovať tento ušľachtilý úmysel, ale za uváženie stojí, či by prijímateľom pomoci namiesto veľkej nadnárodnej korporácie nemali byť skôr subjekty patriace do skupiny malých a stredných podnikov s pôvodom práve v daných krajinách. Členstvo krajiny v IFC je podmienené členstvom v IBRD.³

1.1.2 Medzinárodná rozvojová asociácia IDA

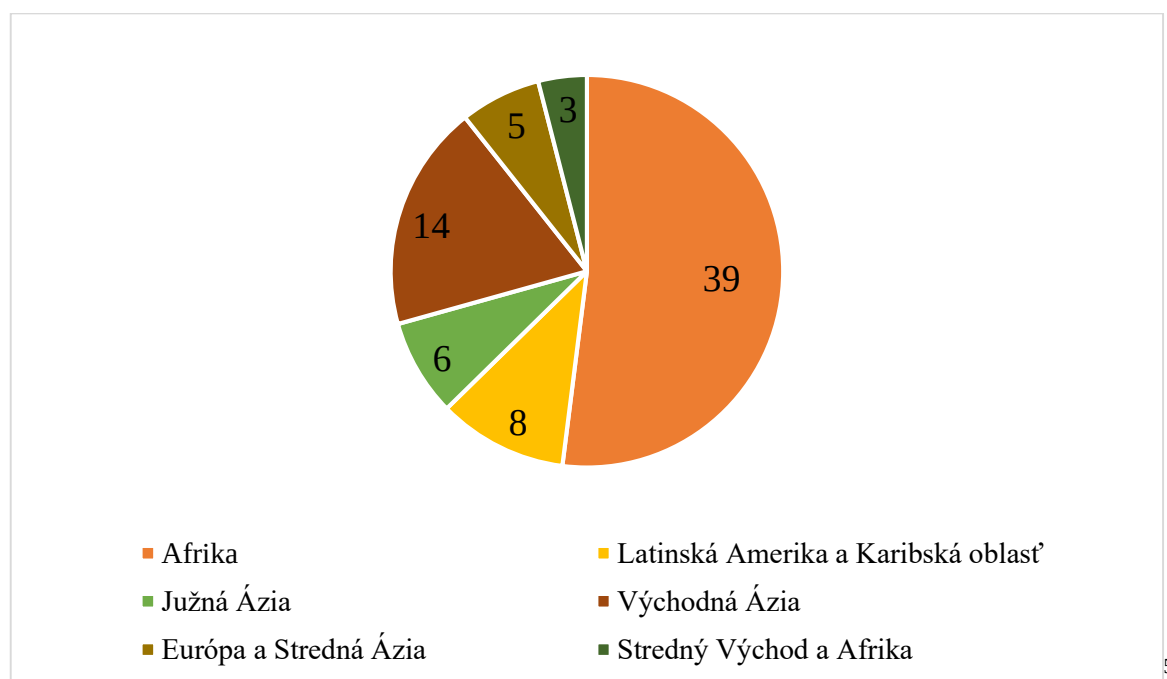
Vzhľadom na to, že v rámci našej práce sa primárne sústredíme a venujeme krajinám, ktorých príjmy sú dlhodobo nízke a nepriaznivé prírodné podmienky len zvýrazňujú negatívnu ekonomickú situáciu je prirodzené, že najväčší dôraz budeme klásť na tie inštitúcie Svetovej banky, ktoré sa zameriavajú na pomoc tejto skupine krajín. Práve pomoci

² International Financial Corporation.: *Overview*. [online]. [cit. 2018-11-04]. Dostupné na internete: <https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/corp_ext_content/ifc_external_corporate_site/about+ifc_new>

³ PROVOST, Claire., Kennard, Matt.: *The World Bank Is Supposed to Help the Poor. So Why Is it Bankrolling Oligarchs?*. 2012 [online] [cit. 2018-10-04]. Dostupné na internete: <https://www.motherjones.com/politics/2016/03/world-bank-ifc-fund-luxury-hotels/?fbclid=IwAR39EOn4HQ8C4fvrKMnWDHBupfLeFj0yIAmR_1m9Lq3cGYrn2wB4s3ZL4TQ>

najmenej rozvinutým krajinám sa z pomedzi organizácii patriacich do skupiny Svetovej banky do najväčšej miery zaoberá Medzinárodná rozvojová asociácia, ktorá podobne ako ostatné organizácie Svetovej banky, je verejnosti známa pod skratkou IDA, vychádzajúc z jej anglického názvu. Pokiaľ by sme chceli porovnať činnosť organizácie IDA a IBRD hlavný rozdiel možno bez pochyby vidieť v zásadnej odlišnosti krajín, kde organizácie pôsobia, hoci hodnotenia jednotlivých projektov, či samotný personál je totožný. Nakoľko najväčšia koncentrácia najmenej rozvinutých krajín je v Afrike, z pomedzi všetkých krajín, ktorým IDA pomáha sa vyše polovica nachádza práve na Africkom kontinente.⁴

Graf 1 Regióny podporované Medzinárodnou rozvojovou asociáciou

Prameň: International Development Association.: *Borrowing Countries*. 2018. [online]. [cit. 2018-10-04]. Dostupné na internete: <<http://ida.worldbank.org/about/borrowing-countries>>

Tento graf nám hovorí o teritoriálnej štruktúre poskytnutej pomoci práve Medzinárodnou rozvojovou asociáciou. Jasne je z neho viditeľné, že najväčší počet týchto krajín je v Afrike, za ňou nasleduje región východnej Ázie, južnej Ázie, Latinskej Ameriky a Karibskej oblasti, Európy a centrálnej Ázie a posledným je región Stredného východu a severnej Afriky. Pri interpretovaní grafu len chceme upozorniť na skutočnosť, že graf zobrazuje celkový počet štátov, ktoré pomoc dostávajú v danom regióne a nie celkové

⁴ International Development Association.: *What is Ida?* [online]. [cit. 2018-10-06]. Dostupné na internete: <<http://ida.worldbank.org/about/what-is-ida>>

⁵ International Development Association.: *Borrowing Countries*. 2018. [online]. [cit. 2018-10-04]. Dostupné na internete: <<http://ida.worldbank.org/about/borrowing-countries>>

finančné prostriedky, ktoré do oblasti smerujú. Týmto grafom chceme zdôrazniť, že najväčšia koncentrácia krajín, ktoré sú od IDA odkázané prijímať pomoc sa nachádza v Afrike.

Pomoc, ktorá je týmto krajinám poskytovaná nie je jednotvárna, práve naopak okrem poskytovania pôžičiek za extrémne zvýhodnených podmienok, ktoré budú detailne opísané neskôr, IDA poskytuje krajinám možnosť odpustenia splácania dlhu prostredníctvom svojich Iniciatív. Pri poskytovaní pomoci najmenej rozvinutým štátom existuje otázka, akou formou by mali byť financované, aby sa ešte viac nezadlžovali, ale na strane druhej mali dostatočné množstvo finančných prostriedkov na nevyhnutnú modernizáciu, či zmeny. Práve z tohto dôvodu sa IDA snaží poskytovať skupine najmenej rozvinutých štátov sveta finančné prostriedky, ale nie spôsobom, ktorý by ich v krátkodobom horizonte extrémne zadlžil a v konečnom dôsledku by bol brzdou ich ekonomického rozvoja. Na naplnenie tohto cieľa využíva IDA podľa nášho názoru niekoľko nástrojov. Jedným z nich je skutočnosť, že asociácia poskytuje úvery skupine najmenej rozvinutých krajín za veľmi výhodných úrokových podmienok. Výška úroku, za ktorú sú krajinám poskytované finančné prostriedky je veľmi nízka a mnoho krát až nulová. Okrem nízkych úrokových sadzieb predstavuje značnú výhodu fakt, že krajiny majú možnosť splácať poskytnutý úver v dlhodobom horizonte, ktorý predstavuje 30 až 38 rokov s možnosťou odkladu na obdobie 5 až 10 rokov. Pokiaľ by sme porovnali, či už samotnú výšku úrokových sadzieb alebo obdobie počas, ktorého musia byť úroky splatené pre krajiny s nízkymi príjmami a krajinami, ktoré sú hospodársky vyspelejšie prišli by sme na to, že podmienky sú omnoho priaznivejšie pre prvú z dvoch menovaných skupín. Ako sme už v rámci charakteristiky inštitúcie IDA spomenuli, pomoc smeruje primárne do oblasti Afriky vzhľadom na vysoký výskyt chudoby a zlú ekonomickú situáciu.⁶

→ *Kritika IDA na príklade výstavby vodnej nádrže v Ugande*

Hoci IDA deklaruje, že jej boj s chudobou a zlou hospodárskou situáciou je širokospektrálny a neobmedzujúci sa len na niekoľko oblastí vychádzajúc z niekoľkých prípadov pomoci, ktorá bola v rámci asociácie poskytnutá si dovoľme tvrdiť niečo iné. V rámci tejto súvislosti by sme chceli poukázať na jeden z mnohých prípadov, v ktorých financovanie, či samotná realizácia projektov bola pri najmenšom kontroverzná a jej

⁶ International Development Association.: *What is IDA?*. [online]. [cit. 2018-12-18]. Dostupné na internete: <<http://ida.worldbank.org/about/what-is-ida>>

sekundárne efekty boli v zásadnom rozpore s hlavnými cieľmi asociácie. Z pomedzi relatívne veľkého množstva kritických reakcií na činnosť Svetovej banky sme si v tejto časti vybrali projekt výstavby vodnej nádrže Bujagali Hydro-Power v Ugande. Náklady na výstavbu elektrárne boli vo výške 550 miliónov USD, vzhľadom na ekonomickú situáciu v krajine bola Uganda nútená financovať výstavbu nádrže z externých zdrojov. Na výstavbu nádrže boli použité zdroje Medzinárodnej rozvojovej asociácie. Okrem mnohých pozitív, ktoré výstavba nádrže priniesla bola výstavba rovnako vystavená veľkej kritike. Kritici poukazovali najmä na skutočnosť, že kvôli výstavbe nádrži muselo byť presídlených približne 8 700 obyvateľov. Presun relatívne veľkého počtu obyvateľstva do novej oblasti priniesol presídleným ľuďom zmeny, na ktoré neboli dostatočne pripravení a IDA ich pri realizácii projektu zjavne nebrala do úvahy. Najzávažnejšia hrozba, ktorej presídlené obyvateľstvo muselo čeliť, bolo rapídne zhoršenie prístupu pracujúcim k zamestnaniu a školopovinným ku vzdelaniu. Obe skupiny obyvateľstva však taktiež pocítili dôsledky zhoršenia prístupu ku zdravotnej starostlivosti. Máme na mysli najmä vzdialenosť dochádzania k doktorovi, ktorá sa po výstavbe nádrže znásobila deväť až desať násobne. Pred výstavbou nádrže existovala na tomto území dedina, ktorá bola na pomery Ugandy relatívne dobre občiansky vybavená s prítomnosťou zdravotného strediska priamo v osade, po presídlení obyvateľstva však obyvateľom neboli poskytnuté rovnaké podmienky a prístup k poskytovaniu zdravotnej starostlivosti bol výrazne sťažený. Podľa dostupných údajov boli obyvatelia nútení dochádzať za zdravotnou starostlivosťou v priemere 18 až 20 míľ, čo predstavuje zásadný rozdiel v porovnaní so situáciou pred vybudovaním nádrže. Poukazujúc na túto skutočnosť a rovnako tak aj mnohé iné prípady považuje odborná verejnosť za dôležité, aby pri realizácii projektov IDA boli brané do úvahy všetky vedľajšie efekty, ktoré nastanú a obyvateľstvu, ktoré bude akýmkoľvek spôsobom ukrátené alebo poškodené bola poskytnutá adekvátne náhrada.⁷

→ IDA a životné prostredie

Hoci sa v rámci našej diplomovej práce venujeme hlavne poskytovaniu pomoci krajinám, ktoré boli zasiahnuté prírodnou katastrofou, v rámci poukázania na činnosť skupiny Svetovej banky by sme chceli zdôrazniť aj nevyhnutnosť dbania na environmentálne aspekty a dôsledky politiky spomínanej medzinárodnej organizácie.

⁷ International Rivers.: *Bujagali Dam, Uganda*. [online]. [cit. 2018-10-10] Dostupné na internete: <<https://www.internationalrivers.org/campaigns/bujagali-dam-uganda?fbclid=IwAR2rjp1TB1b1WutG6Bs4xA2bdGIlGfLb16h51J5IdmDUD1bErnMAXVZxjkc>>

Environmentálnu politiku možno zaradiť medzi tie, ktoré v posledných dvoch desaťročiach zaznamenali možno najrapídnejší vývoj. Normy, ktoré majú zabezpečiť adekvátnu ochranu životného prostredia z globálneho hľadiska sú čoraz prísnejšie a stávajú sa z nich priority pri napĺňaní hospodárskych záujmov na národnej a medzinárodnej úrovni. Prístup jednotlivých štátov k ochrane životného prostredia sa zásadne odlišuje vzhľadom na hospodársku situáciu krajín. Vo všeobecnosti možno vychádzať z názoru, že hospodársky vyspelé štáty venujú väčšiu pozornosť environmentálnej politike v porovnaní s rozvojovými štátmi. Práve preto by bolo adekvátne očakávať, že medzinárodné organizácie poskytujúce pomoc všetkým krajinám medzinárodného spoločenstva vrátane najmenej rozvinutých krajín sveta by mali dbať na to, aby tieto normy boli dodržiavané vo všetkých štátoch spolu s cieľom dosiahnutia trvalo udržateľného rozvoja na globálnej úrovni. V prípade projektov Medzinárodnej rozvojovej asociácie ide skôr o projekty s cieľom odstránenia chudoby a ekonomický rast bez ohľadu na vedľajšie efekty. IDA v rámci snahy o zlepšenie ekonomickej situácie v krajinách mnoho krát podporila napríklad projekty zamerané na vybudovanie palmových, ši sójových plantáží. Bez pochyby možno tvrdiť, že pre rozvojové krajiny, ktoré sú do veľkej miery odkázané práve na poľnohospodársku produkciu majú spomínané plantáže nesmierny ekonomický význam a sú motorom ich ekonomiky, avšak ich ekologické dôsledky sú v mnohých prípadoch fatálne. V tomto zmysle poukazujeme primárne na stratu biodiverzity v regióne, zmenu klímy, či masívny výrub lesov. Rozvojové krajiny sú odkázané na externú pomoc a preto ich nemožno podľa odborníkov obviňovať z toho, že stoja za zlou environmentálnou situáciou v krajine. Práve IDA by mala zvážiť, či podpora takýchto druhov projektov vedie k všeobecnej prosperite krajiny aj z dlhodobého hľadiska, alebo je len nástrojom na krátkodobú elimináciu chudoby v regióne. Skutočnosť, že Svetová banka nepovažovala ochranu životného prostredia za svoju prioritu možno vidieť aj v tom, že až v roku 2001 prijala po prvý krát súbor spoločných environmentálnych noriem a zaradila environmentálnu politiku do svojich primárnych priorít, ktoré majú za cieľ eliminovať chudobu.

Kritici však poukazujú na to, že tieto kroky nemožno považovať za dostačujúce, nakoľko na základe prvého hodnotenia spomenutých environmentálnych cieľov Svetovej banky z roku 2008 existovali veľké medzery medzi stanovenými ekologickými normami a realizovanými projektmi. Správa poukazovala hlavne na podporu financovania plantáží na

pestovanie sóje, či palmy olejnej.⁸

Podľa nášho názoru je v rámci danej problematiky dôležité oddelovať dva druhy aktivít, ktoré IDA realizuje. V rámci práce sme spomínali, že niektoré z projektov, ktoré sú financované a realizované prostredníctvom IDA príliš nedbajú na životné prostredie a ich ekologickú stránku. V rámci ich realizácie je pre asociáciu najdôležitejšie, aby sa v krajinách, ktoré pomoc dostávajú zlepšila hospodárska situácia. Environmentálne dopady možno preto považovať za sekundárne efekty. Na strane druhej, IDA v rámci svojej činnosti aj sama iniciuje a podporuje projekty, ktoré majú práve zabezpečiť ochranu životného prostredia najmä s cieľom zníženia rizika vzniku prírodných katastrof rôzneho druhu. Spomínané projekty sú napríklad realizované v Karibskej oblasti, ktorej sa podrobne venujeme neskôr. Práve preto by sme chceli upozorniť na rozdielny charakter týchto dvoch skupín projektov, pretože vidíme zásadný rozdiel v tom, či IDA priamo ochraňuje životné prostredie alebo vykonáva iné druhy aktivít bez ohľadu na ich dopady na životné prostredie.

1.2 Vplyv prírodných podmienok na hospodárstvo rozvojových štátov

Každá krajina sa vyznačuje istými prírodnými podmienkami, ktoré sú pre danú oblasť charakteristické a možno ich považovať aj za nemenné avšak len z krátkodobého horizontu. Prírodné podmienky, ktorými krajina disponuje sa zväčša môžu zmeniť len v negatívnom smere, to znamená, že štát môže prísť nadmernou a neadekvátnou ťažbou nerastných surovín o svoje surovinové zdroje, emisia skleníkových plynov môže viesť k znečisteniu ovzdušia a výrub stromov k strate biodiverzity. Ak by však krajina chcela zmeniť svoje prírodné podmienky k lepšiemu je to do veľkej miery náročné a možno až nemožné. Jedná sa hlavne o regióny, ktorých prírodný charakter, či samotná geografická poloha ich predurčuje k tomu, že sú mnoho krát postihnuté prírodnými katastrofami rôzneho druhu. Tento fakt možno potvrdiť na základe viacerých príkladov krajín a prírodných katastrof, ktoré sú brzdou ich hospodárskeho rastu. V praktickej časti práce sa venujeme relatívne podrobnej analýze pomoci smerujúcej do Karibskej oblasti a Nepálu, preto sa vplyvu prírodných podmienok na ich hospodársku situáciu venujeme podrobnejšie. Štáty ležiace v Karibskej oblasti môžu na jednej strane ťažiť zo svojej geografickej polohy v rámci rozvoja

⁸ TEOH, Cheng Hai.: Key Sustainability Issues in the Palm Oil Sector. [online].[cit. 2018-12-03]. Dostupné na internete<http://siteresources.worldbank.org/INTINDONESIA/Resources/2262711170911056314/DiscussionPaper_palmoil.pdf?fbclid=IwAR1lZozWD3j94rRXooDUzuRIWKKKeEXJWwD4met5Lj2H621q-MaiSre-Zx8w>n

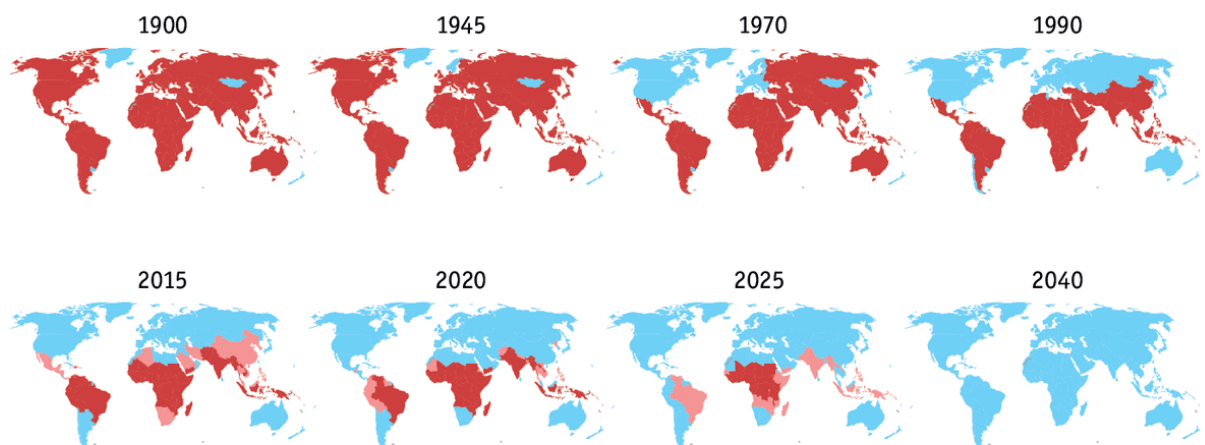
cestovného ruchu. Na druhej strane sa však pravidelne najmä na prelome leta a jesene stávajú obeťami ničivých hurikánov. Okrem toho, že v danom čase ich zisky z cestovného ruchu zaznamenávajú rapídny pokles, musia tieto štáty vynaložiť nemalé finančné prostriedky na škody, ktoré boli spôsobené práve prírodnou katastrofou. Obdobná situácia je aj v Nepále, ktorého síce neohrozujú hurikány, či tornáda, ale je terčom iného prírodného živlu a to častým výskytom zemetrasení a jeho sekundárnych efektov. Škody, ktoré sú spôsobené prírodnými katastrofami sa priamo premietajú v hospodárskej situácii krajiny a jej boji proti chudobe.

Vo všeobecnosti je možné povedať, že jedným zo základných znakov rozvojových krajín sú zlé prírodné podmienky. Takýto prístup uplatňuje napríklad Grešš, ktorý priamo označuje zlé prírodné podmienky za jeden z hlavných znakov rozvojových krajín. Hoci by sa na prvý pohľad mohlo zdať, že takéto označenie je príliš širokospektrálne a všeobecné pri bližšej analýze zistíme, že väčšina z rozvojových krajín dopláca alebo priamo trpí na zlú geografickú polohu, zlé prírodné podmienky, časté výkyvy počasia, či iné prírodné živly. V kombinácii so skutočnosťou, že väčšina týchto krajín je závislá na primárnom sektore, teda poľnohospodárstve majú prírodné podmienky veľmi veľký dopad na celú hospodársku a sociálnu situáciu v krajine. Grešš rovnako upozorňuje na fakt, že pokiaľ porovnáme prírodné podmienky v hospodársky vyspelých štátoch a rozvojových krajinách pridáme na skutočnosť, že medzi nimi možno vidieť zásadný rozdiel, ktorý sa priamo premieta aj do ekonomickej situácie krajiny. V rámci tohto porovnania upozorňuje, že väčšina hospodársky vyspelých štátoch leží v miernom podnebnom pásme s relatívne stálym počasím, ktorého zmeny nespôsobujú ekonomike výrazne zmeny. Na druhej strane poukazuje na polohu rozvojových štátov. Nakoľko ich počet je v porovnaní s hospodársky vyspelými štátmi niekoľko násobne väčší je ťažšie ich geografickú polohu zovšeobecňovať. Avšak možno tvrdiť, že väčšina z hospodársky vyspelých štátov leží v tropickom a subtropickom podnebnom pásme. Geografická poloha ich na jednej strane predurčuje na poľnohospodársku produkciu najmä subtropických plodín, no z opačného uhla pohľadu im spôsobuje značné škody po prírodných katastrofách, ktorým musia čeliť. Nejedná sa len priamo o hurikány, či tornáda, ale aj striedanie období sucha a dažďov. Stále musíme brať do úvahy skutočnosť, že sú to krajiny, v ktorých je podiel poľnohospodárstva na hrubom domácom produkte viac než 20 percent. Vzhľadom k tomu, akákoľvek náhla a významná zmena počasia spôsobuje ekonomike škody nebývalých rozmerov. Pokiaľ sa vrátíme späť k porovnaniu prírodných podmienok v hospodársky vyspelých štátoch a rozvojových

krajinách Grešš upozorňuje na to, že zlé klimatické podmienky okrem iného spôsobujú aj rýchlejší prenos vybraných typov chorôb, akými je napríklad malária.⁹

K nasledujúcemu tvrdeniu sa prikláňajú aj iní autori a táto skutočnosť je ilustrovaná aj na nasledujúcej mape, ktorá zobrazuje výskyt malárie v celosvetovom pohľade od roku 1900 aj s perspektívou vývoja do roku 2040. Ako môžeme z mapy vyčítať, aktuálne sa malária vyskytuje v rozvojových krajinách a hospodársky vyspelé štáty vzhľadom na ich pokročilý zdravotnícky systém a priaznivejšie prírodné podmienky obchádza. Autori mapy predpokladajú pozitívny trend vývoja, nakoľko očakávajú, že do roka 2040 nastane zásadný pokles výskytu malárie aj v rozvojových krajinách, to či tak aj naozaj nastane je zatiaľ otáznne, ale na základe komparácie je možné vidieť, že hospodársky vyspelé štáty sú na tom neporovnateľne lepšie, čo sa týka výskytu malárie.

Obrázok 1 Výskyt malárie celosvetovo v rozmedzí rokov 1900-2040

Economist.com

Prameň: The Economist.: *The shrinking malaria map*. 2015. [online]. [cit. 2018-11-12]. Dostupné na internete: <<https://www.economist.com/graphic-detail/2015/10/14/the-shrinking-malaria-map>>

Len pre doplnenie uvádzame, že prírodné podmienky stoja za prenosom aj iných chorôb, akými sú napríklad tetanus alebo cholera. Typy chorôb, ktoré postihujú najmä rozvojové krajiny dostali označenie choroby chudoby, ktoré podľa niektorých zdrojov stoja za smrťou až polovice populácie rozvojových štátov.

⁹ GREŠŠ, Martin. Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov. Fakulta medzinárodných vzťahov Ekonomická Univerzita Bratislava, Dolnozemska cesta 1/b, Bratislava Charakteristika rozvojových krajín.. [cit. 2018-11-08] Prednáška

V rámci tejto problematiky sa plne prikláňame k názoru Grešša, ktorý tvrdí, že nepriaznivé, respektíve menej priaznivé podmienky sú jednou z hlavných príčin rozdielnej ekonomickej situácie v hospodársky vyspelých a rozvojových štátoch. Dovoľme si dodať, že súčasne sa jedná o ten faktor komparácie, ktorý je len veľmi ťažko odstrániteľný, či zmeniteľný najmä v porovnaní s inými, na ktoré sa Grešš rovnako odvoláva. Tými sú najmä nedostatok ľudského, či finančného kapitálu, efektívnosť štátnych inštitúcií, či kapacita vedecko-technického výskumu.¹⁰

1.3 Definícia prírodnej katastrofy

Pojem humanitárna kríza sa primárne spája s vojnou alebo iným stavom nepokoja v krajine, po ktorom je pre obyvateľstvo danej krajiny nemožné vzniknutú situáciu zvládnuť z vlastných zdrojov a sú žiaľ odkázaní na pomoc zo zahraničia. Z aktuálneho diania sa často poukazuje na stav humanitárnej krízy v Jemene, či Južnom Sudáne, ktoré sú okrem zlých prírodných podmienok sužované aj dlho pretrvávajúcimi ozbrojenými konfliktami. Síce je pravdou, že humanitárna kríza sa spája najmä s vojnou, avšak pokiaľ sa bližšie pozrieme na dôsledky prírodných katastrof, taktiež situáciu, ktorá vypukne po nich možno priamo označiť za stav humanitárnej krízy. Autori pristupujú k definovaniu pojmu prírodná katastrofa odlišne. Na porovnanie uvádzame niekoľko rôznych definícií. Pokiaľ vychádzame zo slovenskej platnej legislatívy, nenájdeme tu priamo definíciu prírodnej katastrofy, nakoľko tento pojem v slovenskej legislatíve abstrahuje a namiesto toho je nahrádzaný pojmom živelná pohroma.

Živelná pohroma je primárne definovaná ako mimoriadna udalosť rovnako tak aj s inými udalosťami závažného charakteru akými je napríklad teroristický útok. Pokiaľ sa však späť vrátíme k definovaniu prírodnej katastrofy vychádzajúc zo Zákona č. 42/1994 Z.z. o civilnej ochrane obyvateľstva. *Živelná pohroma je mimoriadna udalosť, pri ktorej dôjde k nežiaducemu uvoľneniu kumulovaných energií alebo hmôt v dôsledku nepriaznivého pôsobenia prírodných síl, pri ktorej môžu pôsobiť nebezpečné látky alebo pôsobia ničivé faktory, ktoré majú negatívny vplyv na život, zdravie alebo na majetok.*¹¹ Hoci z daného zákona vyplýva, že následky prírodnej katastrofy negatívne vplyvajú na život, zdravie a majetok, bližšie nežiaduce efekty spôsobené prírodnou katastrofou zákon nedefinuje.

¹⁰ GREŠŠ, Martin. Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov. Fakulta medzinárodných vzťahov Ekonomická Univerzita Bratislava, Dolnozemska cesta 1/b, Bratislava Charakteristika rozvojových krajín.. [cit. 2018-11-08] Prednáška

¹¹ Zákon č. 42/1994 Národnej rady Slovenskej republiky o civilnej ochrane obyvateľstva

Práve preto by sme chceli poukázať na odlišnú definíciu prírodnej katastrofy, ktorá bola vytvorená Svetovou zdravotníckou organizáciou v roku 1971, a to že prírodná katastrofa je *prírodným činom takej veľkosti, že vytvára katastrofickú situáciu, v ktorej sú náhle narušené každodenné životné vzorce a ľudia sú ponorení do bezmocnosti a utrpenia a v dôsledku toho potrebujú jedlo, oblečenie, prístrešok, lekársku a ošetrovateľskú starostlivosť a iné životné potreby a ochranu pred nepriaznivými environmentálnymi faktormi a podmienkami*.¹² Daná definícia je podľa nášho názoru nie len obsiahlejšia, ale zároveň sa do väčšej miery zaoberá negatívnymi efektmi, ktoré po prírodnej katastrofe nastanú. Po každej prírodnej katastrofe hlavne tých, ktorých rozsah je väčší sú miestni obyvatelia vystavení stave humanitárnej krízy, ktorej musia čeliť. V tejto situácii pomáha postihnutým oblastiam nie len skupina Svetovej banky, ale aj mnohé iné medzinárodné vládne, či mimovládne organizácie. Z pomedzi relatívne veľkého počtu zainteresovaných organizácií je nevyhnutné spomenúť agentúry Organizácie Spojených národov, či Medzinárodné hnutie Červeného kríža a Červeného polmesiaca, alebo Agentúra Spojených štátov amerických pre medzinárodný rozvoj, skrátene aj USAID. V praxi sa často a možno aj nesprávne uvádza, že najväčším poskytovateľom humanitárnej pomoci, či už v čase konfliktov alebo prírodných katastrof v krajinách je Európska únia. Toto tvrdenie je síce pravdivé, ale je dôležité zvýrazniť, že samotná Európska únia nie je priamym poskytovateľom pomoci, na jej realizáciu prispieva v úvodzovkách len finančne.¹³

Či už sa prikláňame k názoru podporovateľov alebo odporcov skupiny Svetovej banky, pokiaľ vychádzame z údajov, ktoré poskytla práve Svetová banka, náklady na poskytovanie pomoci po prírodných katastrofách zaznamenávajú medziročný nárast, to znamená, že každoročne sa zvyšujú vynaložené finančné prostriedky. Tento trend však nie je len medziročný, ale potvrdzujú ho aj údaje z dlho dobejšieho výskumu. Svetová banka vydala štúdiu, v ktorej skúmala svoje vlastné individuálne výdaje po prírodných katastrofách v relatívne dlhodobom období predstavujúcom až tri desaťročia. Podľa výsledkov tejto štúdie možno tvrdiť, že ekonomické straty spôsobené prírodnými katastrofami sa v priebehu troch desaťročí zvýšili až štvornásobne. Pokiaľ by sme chceli túto stratu priamo číselne vyjadriť znamenalo by to, že pred tromi desaťročiami boli priemerné ekonomické straty spôsobené prírodnými katastrofami približne 50 miliárd USD ročne. Pre porovnanie v roku

¹² World Health Organisation.: *Environmental Health Emergencies*. [online]. [cit. 2018-11-3]. Dostupné na internete: <https://www.who.int/environmental_health_emergencies/natural_events/en/>

¹³ BRATTBERG, Erik., RHINARD, Mark.: *The EU and US as International Actors in Disaster Relief*. 2012. [online]. [cit. 2019-01-15]. Dostupné na internete: <file:///C:/Users/Zuzka/Downloads/wp22_brattberg_rhinard.pdf>

2012, teda poslednom sledovanom roku v skúmanom období (1980-2012) predstavovala rovnaká veličina hodnotu až 200 miliárd USD ročne, tým pádom jasný štvornásobný nárast. Sice sa táto štúdia sústredila hlavne na kvantifikáciu ekonomických škôd po prírodných katastrofách, v tomto vzťahu platí priamo úmerný vzťah na základe ktorého nám s rastúcimi ekonomickými stratami po prírodných katastrofách automaticky rastú aj náklady, ktoré sú potrebné na obnovu vzniknutých škôd a stabilizácie vzniknutej situácie. Práve tu, chceme upozorniť na tento negatívny jav, z ktorého jasne vyplýva, že počet prírodných katastrof z celosvetového hľadiska má rastúci charakter. V citovanej štúdií sa okrem vyčíslenia ekonomických strát spomína, že z ekonomického pohľadu by pre všetky štáty, ktoré bývajú postihnuté prírodnými katastrofami bolo ekonomicky výhodnejšie, aby sa vynaložili väčšie finančné výdavky na zabránenie samotného vzniku prírodných katastrof než následnej snahe o čo možno najväčšie zníženie vzniknutých ekonomických strát. Tento postup by mal byť podľa nášho názoru zachovaný najmä v rozvojových krajinách, ktoré bývajú do najväčšej miery postihované prírodnými katastrofami.¹⁴

1.4 Prírodné katastrofy a chudoba

Skutočnosť, že prírodné katastrofy výrazne stimulujú rast chudoby si môžeme ukázať na viacerých príkladoch krajín postihnutých určitým druhom prírodnej katastrofy. Ku príkladu, odhaduje sa, že tajfún Haiyan, ktorý zasiahol Filipíny priviedol do chudoby viac ako jeden milión Filipíncov, keďže zdevastoval viac ako milión domácností a po vyčíslení od Svetovej banky spolu s Global Facility for Disaster Reduction and Recovery (nejestvujúci slovenský ekvivalent), ďalej GFDRR, škody činia približne 12,9 miliárd dolárov z národného hospodárstva. Ako ďalší príklad môžeme uviesť cyklón Aila, ktorý v roku 2010 zdevastoval pobrežné oblasti Bangladéša a v poslednom rade sa úroveň chudoby zvýšila o 22 % spolu s nezamestnanosťou, ktorá sa dostala na úroveň 49 %. V dôsledku hurikánu Stan v roku 2005 čelila Guatemala obrovskej hospodárskej recesii, ktoré prinútilo zasiahnuté rodiny posielat' školopovinné deti do práce namiesto toho, aby navštevovali školu.¹⁵

¹⁴ Finančný Trh.: Svetová banka: *Náklady na prírodné katastrofy sa medziročne zoštvornásobili*. 2013. [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné na internete: <https://www.financnytrh.com/svetova-banka-naklady-na-prirodne-katastrofy-sa-medzirocne-zostvornasobili-na-38-bilionov/?fbclid=IwAR2an94lYYlnK6JbiaI9CvmJmH6Z2S6ugrgNA0t6ebD1JGnZ_N_zqXy0YF0>

¹⁵ HALLEGATTE, Stephane et al.: *Unbreakable: Building the Resilience of the Poor in the Face of Natural Disasters*. 2017. ISBN 978-1-4648-1004-6

→ *Dopady prírodnej katastrofy na chudobnejšiu vrstvu obyvateľstva*

Katastrofa, ktorá postihne akúkoľvek krajinu, zanechá po sebe viac ako len zdevastovanú infraštruktúru a prístrešia obyvateľov, odráža sa to totiž na zvyšujúcej sa chudobe čoraz väčšieho počtu obyvateľstva. Finančné náklady spojené s obnovou postihnutých oblastí sa týkajú hlavne obnovy budov, infraštruktúry a poľnohospodárskej produkcie. Avšak nový výskum naznačuje, že vplyv prírodných katastrof na finančný stav krajiny a jej obyvateľov nezakrešľuje celý obraz, v skutočnosti ho skresľuje. A to z toho dôvodu, že finančné straty sa dajú vyčíslieť len obyvateľstvu, ktoré je v prvom rade dostatočne bohaté na to, aby mohlo niečo stratiť, neberie sa však do úvahy devastujúci dopad prírodných katastrof na populáciu v extrémnej chudobe, ktorá v relatívnom vyjadrení trpí viac ako tá s vyššími príjmami, keďže hovoríme o obyvateľstve žijúce v chudobných podmienkach. Navyše sú títo obyvatelia oveľa viac ohrození pokiaľ hovoríme o dosahu ničivých živlov, hlavne povodní a tornád, keďže sú ich obydlia väčšinou v pobrežných oblastiach a v blízkosti riek. Chceli by sme taktiež podotknúť, že je vyššia pravdepodobnosť že trpí chudobnejšia vrstva populácie zamestnaná práve v poľnohospodárskom sektore, ktorý je najnáchylnejší na výkyvy a extrémny počasie, čo sa taktiež odrazí na negatívnych dôsledkoch, ktoré prírodné katastrofy prinášajú.¹⁶

Svetová banka spolu s GFDRR zdôrazňujú, že prírodné katastrofy tak predstavujú väčšiu prekážku týkajúcu sa ukončenia chudoby celosvetovo, ako sa v minulosti predpokladalo. Je to samozrejme spojené aj s trendom neustále hroziacich klimatických zmien, ktoré čoraz viac podnecujú výskyt prírodných katastrof. Nová štúdia vykonávaná práve GFDRR potvrdila, že dôsledky prírodných katastrof sa odrážajú výraznejšie na chudobnej vrstve obyvateľstva, a to až o 60 %, čo je v peňažnom vyjadrení približne 500 miliárd dolárov (v porovnaní s obyvateľstvom s vyššími príjmami – 300 miliárd dolárov).¹⁷

Za obrovský problém možno takisto považovať nedostatok štátnej a regionálnej podpory na obnovu postihnutých oblastí a komunít, kedy sa tak Svetová banka spolu s jej partnermi snažia o pomoc v zasiahnutých oblastiach, či už prostredníctvom finančných príspevkov alebo iných mechanizmov. Prostredníctvom týchto opatrení sa krajinám dostane pomoci na vyrovnanie sa s následkami nepriaznivého počasia a iných prírodných extrémov,

¹⁶ BANGALORE, Mook et al.: *Shock Waves: Managing the Impacts of Climate Change on Poverty*. 2016. ISBN 978-1-4648-0674-2

¹⁷ HALLEGATTE, Stephane et al.: *Unbreakable: Building the Resilience of the Poor in the Face of Natural Disasters*. 2017. ISBN 978-1-4648-1004-6

ale taktiež na odolnosť a ochranu pred ich prípadným výskytom. Hovoríme tu o systémoch včasného varovania, zlepšenom prístupe k personálnemu bankovníctvu, poistení a o systéme sociálnej ochrany (prevody peňazí a programy verejných prác), ktoré tak pomáhajú ľuďom lepšie reagovať a zotavovať sa z prípadných šokov, keďže nemožno ignorovať skutočnosť, že dopad búrok, záplav, sucha alebo zemetrasenia je na chudobné obyvateľstvo dvojnásobný. V neposlednom rade sú potrebné aj opatrenia zo strany vlád, kedy hovoríme o rozhodujúcich investíciách do infraštruktúry, hrádzí a iných prostriedkov určených na reguláciu hladiny vody a taktiež nutnosti implementovania zodpovedajúcej politiky týkajúcej sa ochrany a obnovy pôdy a infraštruktúry, ktorá je dôležitá hlavne pre ochranu najchudobnejších a najzraniteľnejších vrstiev obyvateľstva.

Chudoba predstavuje faktor zraniteľnosti voči katastrofám, podobne ako sú katastrofy hnacou silou chudoby. Aj keď však nie je možné kvantifikovať komplexný vplyv prírodných katastrof na zvyšujúci sa počet chudobných, môžeme posúdiť dopad na stratu príjmov populácie z krátkodobého hľadiska. Tento fakt možno dokázať na základe potenciálneho scenára, ktorý je založený na analýze potenciálnych príjmov, ktoré by ľudia v rozvojových krajinách dostávali v prípade abstrahovania od výskytu prírodných katastrof v sledovaných krajinách. Tento scenár aplikuje prieskum na 1,4 milióna domácností, ktoré reprezentujú 1,2 miliardy domácností dokopy v 89 krajinách. Na základe spomínanej analýzy možno dokázať, že ak by sa počas jedného roka podarilo celosvetovo predísť prírodným katastrofám, v extrémnej chudobe by sa ocitlo až o 26 miliónov ľudí menej. Hoci tento odhad nemôže zachytiť všetky vplyvy týkajúce sa zdravia, vzdelávania a úspor, stále poukazuje na fakt, že prírodné katastrofy ovplyvňujú chudoby závažným spôsobom.¹⁸

Prírodné katastrofy majú z hospodárskeho a ľudského hľadiska obrovské náklady a v neposlednom rade negatívne vplyvajú na hospodársku a fiškálnu politiku jednotlivých krajín. Enormné náklady na obnovu tým pádom vyčerpávajú nedostatočné zdroje štátu určené na zdravotníctvo, vzdelávanie alebo aj sociálne výdavky a klimatické zmeny a ich následky iba zintenzívňujú vyčerpanosť rozpočtov jednotlivých krajín. Prostredníctvom Svetovej banky a jej viac ako 400 partnerov zahŕňajúc OSN, GFDRR, externé agentúry, univerzity, sektor poisťovníctva, technické a rozvojové nadácie a národné vlády môžu krajiny prijímať potrebné opatrenia na zníženie ľudských a ekonomických nákladov spojených s prírodnými živlami a predovšetkým budovať väčšiu odolnosť voči budúcim šokom prostredníctvom lepšej pripravenosti a efektívnejšej reakcie.

¹⁸ HALLEGATTE, Stephane et al.: *Unbreakable: Building the Resilience of the Poor in the Face of Natural Disasters*. 2017. ISBN 978-1-4648-1004-6

2 Cieľ práce a metodika práce

Pri tvorbe diplomovej práce sme si zvolili jeden primárny a dva parciálne ciele. Primárnym cieľom tejto diplomovej práce je podrobná analýza výziev Svetovej banky v oblasti pomoci krajinám zasiahnutým prírodnými katastrofami, a to na základe nami zvolených krajín a príkladov. V rámci tejto analýzy opisujeme negatívne dopady prírodných katastrof v Karibskom regióne a v Nepále, následnú reakciu Svetovej banky a v neposlednom rade sa zaoberáme nástrojmi a projektmi, ktoré Svetová banka využíva v záujme pomoci týmto krajinám.

Jedným z čiastkových cieľov našej práce je zhodnotenie prínosu a efektivity pomoci Svetovej banky v prípade, že krajina je postihnutá prírodnou katastrofou a je nútená sa spoliehať na pomoc medzinárodného spoločenstva, kedy hlavnú úlohu ako garant finančnej istoty a stability hrá práve Svetová banka spolu s Medzinárodným menovým fondom. Tento čiastkový cieľ si rovnako vyžadoval dôkladnú analýzu jednotlivých projektov zameraných na podporu zdevastovanej infraštruktúry, poľnohospodárstva, ale aj celkovej obnovy týchto ekonomík. Zhodnotenie úspešnosti činnosti Svetovej banky na základe jednotlivých indikátorov a faktorov úspešnosti pokladáme za dôležitú súčasť našej práce s čím taktiež súvisí aj náš ďalší parciálny cieľ, a to poukázanie na pozitívne a negatívne aspekty spojené s iniciatívou a pomocou Svetovej banky v oblasti obnovy a ochrany krajín pred zásahom prírodnými katastrofami. V záujme neustrannosti sme sa snažili poukázať aj na negatívnu stránku spojenú s úsilím Svetovej banky poskytnúť pomoc postihnutým krajinám, nakoľko v práci analyzujeme kritiku Svetovej banky nie len ako celku, ale aj z hľadiska pomoci Svetovej banky v regióne Karibiku z pohľadu Medzinárodného menového fondu.

V našej práci sme využili viaceré metodické postupy, na základe ktorých sme vytvorili podrobnú charakteristiku aktuálnych výziev Svetovej banky týkajúcich sa boja s prírodnými katastrofami, ktoré ohrozujú tak Karibskú oblasť, ako aj Nepál. Metódu analýzy v práci využívame najčastejšie, nakoľko sme ju aplikovali aj v teoretickej aj v praktickej časti práce. Na základe tejto metódy sme mohli podrobne charakterizovať jednak jednotlivé inštitúcie patriace do Skupiny Svetovej banky, poukázať na niektoré z ich projektov, ktoré boli odbornou verejnosťou kritizované, no taktiež nám táto metóda umožnila rozanalyzovať spôsoby a nástroje, ktorými sa Svetová banka snaží poskytovať daným krajinám finančnú podporu a poradenstvo v boji s prírodnými živlami. Domnievame sa, že nám táto metóda umožnila lepšie ilustrovať úlohu Svetovej banky ako inštitúcie poskytujúcej promptnú finančnú pomoc v reakcii na zasiahnutie prírodnými katastrofami.

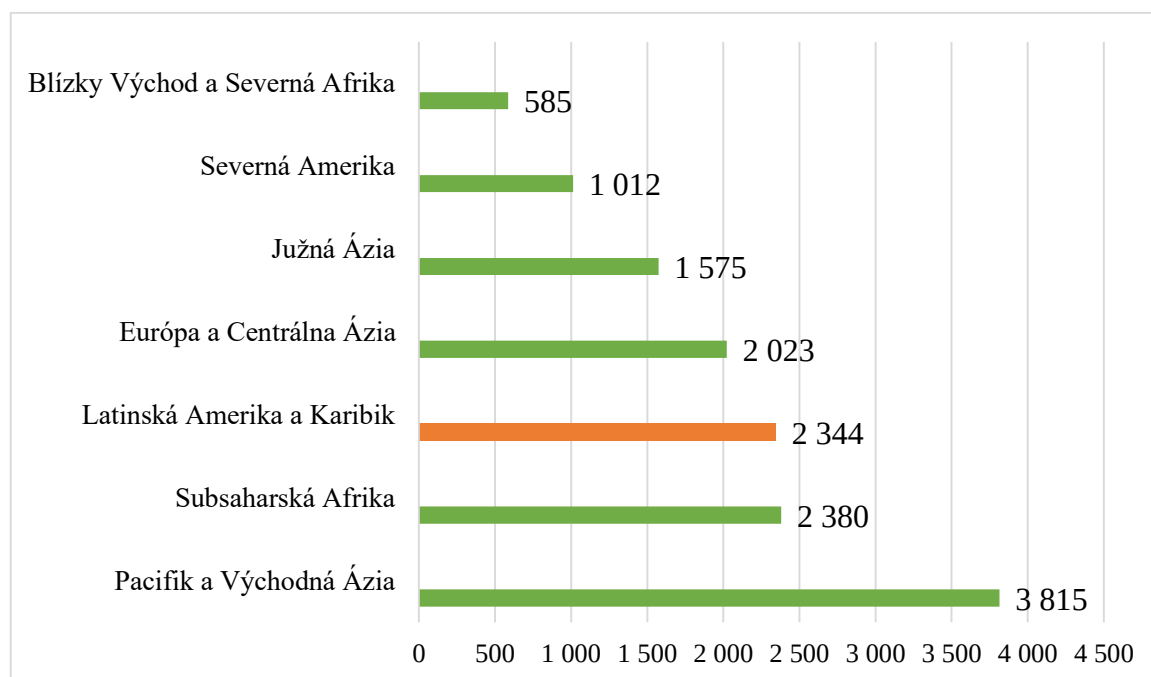
Ďalšou metódou, ktorú v práci využívame je metóda komparácie, ktorá je aplikovaná najmä v záverečnej časti, nakoľko sa v nej usilujeme o porovnávanie efektívnosti projektov v Karibiku a Nepále na základe indikátorov úspešnosti, ku ktorým patrí či už počet beneficentov jednotlivých projektov alebo aj počet vystavaných domov v rámci projektov s cieľom obnovy a rekonštrukcie infraštruktúry.

3 Výsledky práce

3.1 Karibský región

Okrem svojej úchvatnej krásy majú karibské ostrovy ešte jeden spoločný znak a tým je ich zraniteľnosť voči často sa vyskytujúcim a nákladným prírodným katastrofám, medzi ktoré zaraďujeme hlavne hurikány, povodne, tajfúny alebo tsunami. Mnohé z krajín karibskej oblasti sa zaraďujú medzi 25 najzraniteľnejších krajín pokiaľ ide o prírodné katastrofy, ak hovoríme o katastrofe na jedného obyvateľa alebo rozsahu pôdy. Irma a Maria – dva hurikány patriace do kategórie 5 podľa Saffirovej-Simpsonovej škály rýchlosti vetra, boli zaradené do kategórie „veľmi nebezpečné“, nakoľko rýchlosť vetra až niekoľko stoviek kilometrov za hodinu zdevastoval celý región od ostrovov Turks a Caicos až po Dominiku a spôsobil nielen ekonomické straty, ale taktiež aj straty na životoch obyvateľov.¹⁹

Graf 2 Jednotlivé regióny a ich náchylnosť na prírodné katastrofy v rozmedzí rokov 1960 - 2017

Prameň: World Bank.: *Preparing Latin America and the Caribbean for the Unpredictable*. 2018. [online]. [cit. 2018-12-3]. Dostupné na internete: <<https://www.worldbank.org/en/news/feature/2018/10/04/managing-black-swans-and-other-risks-in-latin-america-and-the-caribbean>>

Týmto grafom by sme chceli zdôrazniť zraniteľnosť regiónu Latinskej Ameriky a ostrovných štátov Karibiku voči prírodným živlom a keďže sa nachádzajú celosvetovo

¹⁹ ÖTKER, Inci., SRINIVASAN, Krishna.: *Bracing for the Storm*. 2018. [online]. [cit. 2019-04-15]. Dostupné na internete: <<https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2018/03/otker.htm>>

spomedzi všetkých regiónov na 3. mieste, hneď za Pacifikom a Východnou Áziou a Subsaharskou Afrikou. Je teda zjavné, že prírodné katastrofy predstavujú vzhľadom na ich geografickú polohu vážnu hrozbu a keďže na grafe je znázornený počet prírodných katastrof v rozmedzí rokov 1960 až 2017, je za toto obdobie 2 344 katastrof nadmieru vysoké číslo.²⁰

3.1.1 Vysoká zraniteľnosť karibského regiónu

Od roku 1950 postihlo malé štáty celkovo 511 prírodných katastrof, kedy hovoríme o malých rozvíjajúcich sa ekonomikách s počtom obyvateľov menej ako 1,5 milióna. Z toho sa 324 krajín nachádza v oblasti Karibiku, ktorý sa vyznačuje prevládajúcim podielom malých štátov. Práve tu si vyžiadali prírodné katastrofy až 250 000 obetí a svojou deštruktívnou silou postihli viac ako 24 miliónov ľudí, ktorí tak stratili domov a spôsob obživy. Zraniteľnosť je pre takéto malé ostrovné štáty charakteristická, no je možné povedať, že karibský región utrpel väčšie škody než ktorýkoľvek iný región. Priemerné odhadované škody v súvislosti so živelnými pohromami premenené na pomer k HDP je 4,5-krát vyšší pre malé štáty ako pre tie väčšie, no zvlášť pre oblasť Karibiku je až 6-krát vyšší. Okrem toho, na rozdiel od štátov s väčšou rozlohou, karibské ostrovné štáty majú až 7-krát vyššiu pravdepodobnosť, že budú postihnuté prírodnou katastrofou.²¹

S narastajúcou závažnosťou klimatických zmien je problém prírodných katastrof a ich vplyvu na jednotlivé ekonomiky čoraz častejší a závažnejší. Napriek tomu, že ostrovné štáty Karibiku sa nezaradujú k rozhodujúcim emitentom skleníkových plynov, sú neprimerane zraniteľnejšie voči klimatickým zmenám na rozdiel od gigantov a znečisťovateľov planéty na popredných priečkach. Populácia žijúca v Karibiku sa vyznačuje obývaním vysokorizikových oblastí so slabou infraštruktúrou a navyše by sme chceli zdôrazniť fakt, že hospodárstvo týchto krajín je do značnej miery závislé od odvetví citlivých na počasie, kedy hovoríme najmä o cestovnom ruchu a poľnohospodárstve. Zápaly, obdobie sucha, hurikány a stúpajúcu hladinu morí zaradujeme medzi hrozby pre poľnohospodárstvo, pobrežné oblasti, ktoré prispievajú k nedostatku vody, potravín a tým pádom aj zvyšujúcej sa chudobe. V súvislosti s následkami spomínaných hrozieb nemožno zabudnúť ani na klimatickú migráciu, ktoré práve tieto hrozby v súčasnosti čoraz väčšími

²⁰ World Bank.: *Preparing Latin America and the Caribbean for the Unpredictable*. 2018. [online]. [cit. 2018-12-3]. Dostupné na internete: <<https://www.worldbank.org/en/news/feature/2018/10/04/managing-black-swans-and-other-risks-in-latin-america-and-the-caribbean>>

²¹ ÖTKER, Inci., SRINIVASAN, Krishna.: *Bracing for the Storm*. 2018. [online]. [cit. 2019-01-15]. Dostupné na internete: <<https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2018/03/otker.htm>>

stimulujú. Táto téma sa v súčasnosti dostáva do popredia, nakoľko klimatická migrácia predstavuje významný politický problém pre Karibik a vážne ohrozuje hospodársky rast jednotlivých štátov.²²

3.1.2 Makroekonomické dopady

Prírodné katastrofy majú za následok značné a trvalé ekonomické škody, ktoré siahajú od strát príjmov až po zničený fyzický a ľudský kapitál, infraštruktúru a majetok obyvateľov. Rekonštrukcia a obnova však umožňuje rast len z krátkodobého hľadiska, no popritom považujeme za dôležité brať do úvahy aj nepriame účinky zasahujúce hospodárstvo ako napríklad klesajúci podiel investícií, znižujúci sa hospodársky rast a makroekonomická výkonnosť. Postihnuté krajiny taktiež vykazujú zvyšujúcu sa zadlženosť, keďže sú nútené požičiavať si financie na rekonštrukciu a spomalenie hospodárskej recesie. Tieto tvrdenia možno podporiť analýzou 12 karibských štátov s najrozsiahlejšími nákladmi vzťahujúce sa na HDP od roku 1950. Napriek tomu, že väčšina krajín zaznamenávala znížený rast HDP počas obdobia vyčíňania katastrofy, v nasledujúcom roku sa vybraným krajinám podarilo zotaviť. To nie je možné tvrdiť o 7 z 12 krajín, ktorých fiškálny deficit sa navýšil, zhoršil sa bežný účet platobnej bilancie a dlh k HDP vzrástol. Verejný dlh má žiaľ v niektorých krajinách tendenciu navyšovania aj z dlhodobého hľadiska, kedy vystavenie častým prírodným katastrofám pozastavuje úsilie krajín o udržateľný a silný hospodársky rast a zlepšenie verejných financií.²³

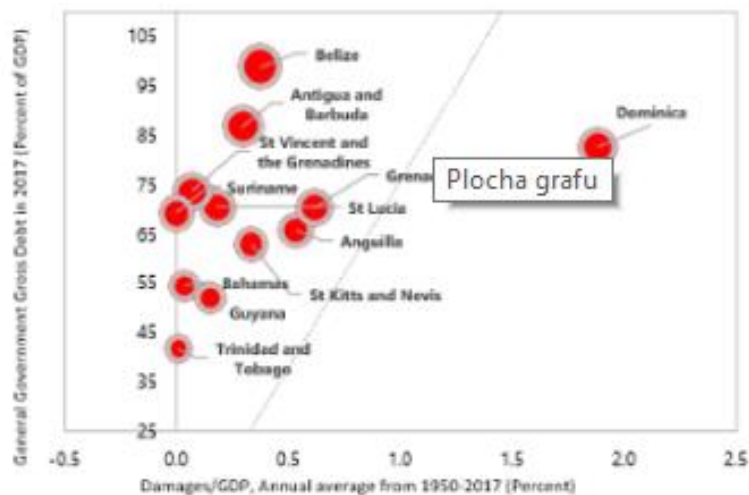
Prírodné katastrofy výrazne znemožňujú krajinám dosahovať makroekonomické a rozvojové ciele a vymaniť sa zo začarovaného cyklu vysokého zadlženia a nízkeho hospodárskeho rastu. Ekonomické náklady týchto katastrof pre Karibik sú nespochybniteľne značné, presahujúce až cca 22 miliárd dolárov. Niektoré z krajín však žiaľ zaznamenávajú škodu prevyšujúcu veľkosť hospodárstva, nakoľko odhady naznačujú, že hurikán Maria stál Dominiku 225 % z HDP a ako ďalší príklad možno uviesť hurikán v Grenade, ktorý v roku 2004 spôsobil škody predstavujúce 200 % z HDP, čím tak krajinám vznikli enormné

²² GEORGIEVA, KRISTALINA.: *A Caribbean crystal ball: What can experience from Caribbean islands tell us about investing in climate resilience?*. 2018. [online]. [cit. 2019-01-17]. Dostupné na internete: <<https://blogs.worldbank.org/voices/what-can-experience-from-caribbean-islands-tell-us-about-investing-in-climate-resilience>>

²³ ÖTKER, Inci.: *Building a more resilient caribbean to natural disasters and climate change*. 2019. online. cit. 2019-01-17. Dostupné na internete: <http://blogs.worldbank.org/developmenttalk/building-more-resilient-caribbean-natural-disasters-and-climate-change>

výdavky spojené s nákladmi vynaloženými na rekonštrukciu, ktoré bude žiaľ nutné vynakladať ešte desaťročia po vypuknutí hurikánu.²⁴

Obrázok 2 Priemerné škody na HDP v rozpätí rokov 1950-2017

Prameň: International Monetary Fund.: *SMALL STATES' RESILIENCE TO NATURAL DISASTERS AND CLIMATE CHANGE*. 2016. [online]. [cit. 2019-01-13]. Dostupné na internete: <<http://blogs.worldbank.org/developmenttalk/building-more-resilient-caribbean-natural-disasters-and-climate-change>>

Pomocou grafu chceme poukázať na fakt, že verejný dlh krajín s výraznými škodami spôsobenými prírodnými katastrofami má tendenciu zhoršovať sa. Narúšajú sa základné prvky hospodárstva, ako je finančný sektor, dochádza k odlivu pracovnej sily, zvyšuje sa kriminalita a násilie a taktiež sa zvyšujú náklady na podnikanie. Masívne finančné zdroje vynaložené na obnovu tak znižujú zdroje určené na financovanie sociálneho sektoru, kedy hovoríme o podpore zamestnanosti, vzdelávania alebo rozvoj zdravotníctva. Predbežná analýza Svetovej banky na základe merania reálneho HDP naznačuje, že Dominika následkom hurikánu Maria mohla potenciálne prísť o viac ako desaťročie vývoja.²⁵

Neschopnosť riadiť a budovať odolnosť voči klimatickým rizikám vážne ohrozuje rozvoj krajín, preto považujeme za dôležité, aby krajiny implementovali potrebné opatrenia a využívali nástroje poskytované či už priamo Svetovou bankou, alebo prostredníctvom jej partnerov. Pokiaľ by sa týmto krajinám darilo znižovať a odstraňovať spôsobené škody,

²⁴ ÖTKER, Inci., SRINIVASAN, Krishna.: *Bracing for the Storm*. 2018. [online]. [cit. 2019-01-17]. Dostupné na internete: <<https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2018/03/otker.htm>>

²⁵ International Monetary Fund.: *SMALL STATES' RESILIENCE TO NATURAL DISASTERS AND CLIMATE CHANGE*. 2016. [online]. [cit. 2019-01-13]. Dostupné na internete: <<http://blogs.worldbank.org/developmenttalk/building-more-resilient-caribbean-natural-disasters-and-climate-change>>

mohli by generovať významný ekonomický rast, nakoľko ich hospodárstvo predstavuje vysoký ekonomický potenciál do budúcnosti, a to nie len v oblasti cestovného ruchu a poľnohospodárstva, ale máme na mysli aj sektor obnoviteľných zdrojov energie.²⁶

Príprava na prírodné katastrofy je zvyčajne nákladovo efektívnejšia ako reakcia na tieto skutočnosti, avšak z opačného pohľadu je prevencia pred katastrofou cestou k trvalo udržateľnému rozvoju a stabilite v regióne. Je teda nutné, aby región považoval za prioritné navrhovať adaptačné opatrenia, ktoré znižujú pravdepodobnosť a náklady spojené s katastrofami a budovať odolnosť voči budúcim prírodným šokom. Pre oblasť ako je Karibik, ktorá je neustále vystavená prírodným živlom nie je budovanie odolnosti a pripravenosti záležitosťou voľby, ale prežitia.

3.1.3 Svetová banka a jej pomoc krajinám Karibiku zasiahnutých prírodnou katastrofou

Svetová banka sa usiluje o podporu obnovy a odolnosti voči prírodným živlom prostredníctvom navzájom prepojených spôsobov a metód, medzi ktoré môžeme zaradiť:

➤ Investovanie do lepšej pripravenosti

Chceli by sme poukázať na systémy včasného varovania, ktoré hrajú obzvlášť významnú rolu, nakoľko umožňujú obyvateľom pripraviť sa na blížiacu sa katastrofu. Sice tieto mechanizmy nie sú schopné zabrániť všetkým stratám, môžu naopak zachrániť životy, zmierniť utrpenie a predchádzať hospodárskym stratám. Okrem toho je identifikácia a komunikácia rizika prvým krokom pri efektívnom riadení rizík a katastrof. Pomocou modelovania rizika a rozvoja stratégií financovania môžu byť vlády jednotlivých krajín vždy o krok pred a urobiť potrebné opatrenia v záujme ochrany a bezpečnosti celého štátu.

Napriek tomu, že investícia do prípravy pred prichádzajúcou katastrofou sa v každom prípade vyplatí, krajiny minimálne investujú do budovania odolnosti a prevencie, kedy môžeme ako príklad použiť karibský región. Túto skutočnosť môžeme dokázať na základe výskumu realizovaného IMF, ktorý naznačuje, že verejné investície by mohli zvýšiť objem výroby a produktivitu o 3 až 11 % v Únii krajín Východného Karibiku²⁷ a to v prípade, ak

²⁶ International Monetary Fund.: *Small State's Resilience to Natural Disaster and Climate* .2016. [online]. [cit. 2019-01-13]. Dostupné na internete: <<http://blogs.worldbank.org/developmenttalk/building-more-resilient-caribbean-natural-disasters-and-climate-change>>

²⁷ Členom tejto organizácie sú Antigua a Barbuda, Dominika, Grenada, Svätý Krištof a Nevis, sv. Lucia a Svätý Vincent a Grenadíny. Je pod dohľadom Centrálnej banky východnej Karibiku. Členské krajiny používajú spoločnú menu, dolár východného Karibiku.

by sa sústredili na investície slúžiace na budovanie odolnosti krajiny voči prírodným katastrofám. Napriek tomu však ohrozované krajiny karibského regiónu patrične neprispievajú na zvyšovanie odolnosti, čo má ale svoje ekonomické opodstatnenie, a tým je vysoká nákladovosť vybudovania rezistentnejšej infraštruktúry, keďže sa odhaduje, že jej cena je o 25 % vyššia ako cena bežnej infraštruktúry. Tento fakt však môžeme považovať za jeden z faktorov neúspechu pri riešení problému prírodných katastrof, nakoľko odolnejšia infraštruktúra napomáha k limitovaniu poškodených oblastí a potreby následnej pomoci od medzinárodného spoločenstva.

➤ **Posilnenie ochrany najzraniteľnejšej vrstvy obyvateľstva**

Ako sme už viac krát v našej práci spomínali, živelné katastrofy majú tendenciu zasiahnuť práve najchudobnejšie vrstvy obyvateľstva, nakoľko nemajú dostatok úspor na zmiernene prichádzajúcich šokov, taktiež majú sťažený prístup k úverom a v neposlednom rade treba podotknúť, že veľmi nízke percento z tejto vrstvy obyvateľstva disponuje poistením a vzhľadom na to, že ich priatelia a rodina vo väčšine prípadov patria do rovnakej vrstvy obyvateľstva, akákoľvek podpora v núdzi je žiaľ nedostatočná.

Svetová banka sa tak preto sústreďuje aj na vytváranie adaptačných opatrení a sociálnej ochrany obyvateľov formou prevodov peňazí alebo programov verejných práv, kedy môžeme na základe viacerých reálnych príkladov podotknúť funkčnosť a efektívnosť spomínaného opatrenia. Ku príkladu na ostrovoch Dominika a Sint Marteen je zlepšenie efektívnosti systému sociálnej ochrany a identifikácia najzraniteľnejších skupín obyvateľstva jednou z priorít Svetovej banky, čo dokazuje aj vzdelávací kurz pre približne 1800 nezamestnaných a podzamestnaných, ktorí následne po absolvovaní kurzu dostávajú štipendium na dobu 18 mesiacov.

➤ **Rekonštrukcia infraštruktúry**

Tá je potrebná z hľadiska odolnosti voči povodňam a silným vetrom, kedy hovoríme nie len o posilňovaní štruktúr domov, ale aj nových cestách, mostoch a elektrických sieťach, ktoré by mali byť zrekonštruované spôsobom, aby boli schopné odolať búrke a tým pádom mohli poskytovať lepšiu kvalitu života pre obyvateľstvo spolu s vyššou produktivitou. To je dôležité najmä pre ostrovy Antigua a Barbuda, Dominika a Sint Marteen nachádzajúce sa v tzv. „koridore hurikánov“, kde je po roku 2017 kriticky poškodená infraštruktúra vrátane nemocníc, letísk, ciest a inžinierskych sietí. Vo Východnom Karibiku sa Svetová banka usiluje najmä v spolupráci s vládami podporiť vytváranie digitálnych univerzálnych ID systémov a technológií pre občanov s cieľom poskytovania nevyhnutných služieb v čase, keď je krajina zasiahnutá katastrofou.

➤ Ochrana a využívanie oceánov a prírodných zdrojov

Tým máme okrem iného na mysli aj zabezpečenie zodpovedného a trvalo udržateľného hospodárenia s prírodnými zdrojmi a vytvorenie vhodných podmienok pre súkromné investície smerujúce do obnovy a ochrany oceánov. Za alarmujúci fakt považujeme štúdiu zdôrazňujúcu vzťah emisií uhlíka a teplotami na hladine oceánu. Keď Karibik zasiahol hurikán Irma, v niektorých miestach dosiahli atlantické a karibské vody 30 stupňov Celzia. Hovoríme taktiež aj o vybudovaní tzv. „zelenej“, infraštruktúry využívajúcej vysádzanie mangrovníkov a in podobných stromov v pobrežných oblastiach, s cieľom prirodzeného znižovania výšky vĺn a zabraňovania erózií pôdy. Chceme taktiež zdôrazniť akú dôležitú úlohu pri ochrane pobrežných oblastí zohrávajú koralové útesy, kedy ako príklad možno uviesť Belize, ktorá rozširuje a konsoliduje chránené morské oblasti s cieľom obnovenia koralových útesov. Za úspech možno považovať aj odstránenie bariérového útesu na Belize zo zoznamu ohrozeného svetového dedičstva OSN, ktorý je označovaný za najväčší bariérový systém útesov na severnej pologuli.²⁸

Významnú úlohu zohráva aj odvrátenie karibských ostrovov od ich nezodpovednej a nákladnej závislosti od fosílnych palív. Považujeme za dôležité zdôrazniť, že veľká časť karibského regiónu je poháňaná naftou a inými fosílnymi palivami, čo spôsobuje, že náklady na výrobu elektrickej energie v Karibiku patria medzi najvyššie na svete a výdavky na pohonné látky na niektorých ostrovoch tvoria až 20 % z HDP. Z tohto dôvodu je potrebná zvyšujúca sa prítomnosť energeticky efektívnejších systémov, nakoľko je možné využívať bohatstvo a atribúty prírodných zdrojov regiónu. Navyše okrem výrazného zlepšenia odolnosti prostredníctvom efektívnejších systémov bude mať diverzifikácia dodávok energie aj pozitívny ekonomický efekt. (Keď Jamajka pred niekoľkými rokmi znížila náklady na elektrickú energiu, rýchlo sa dostala na 27 pozíciu v rámci globálnej Doing Business ranking Svetovej banky.) Ostrovy Karibiku však neustále podnikajú kroky k hospodárnejšej budúcnosti, čo možno uviesť na príklade Aruby, ktorá pred pár rokmi oznámila ambicióznú stratégiu k 100 % -tnému využívaniu obnoviteľných zdrojov energie do roku 2020, nemožno nespomenúť Barbados, kde jedna z dvoch domácností využíva solárne ohrievač vody, a to nie len v záujme znižovania nákladov na elektrickú energiu, ale taktiež aj s cieľom

²⁸ SAYED, Tahseen.: *One year after the storms: Five ideas for building back stronger in the Caribbean*. 2018. [online]. [cit. 2019-01-14]. Dostupné na internete: <<http://blogs.worldbank.org/latinamerica/one-year-after-storms-five-ideas-building-back-stronger-caribbean>>

vytvárania nových pracovných miest práva v rozrastajúcom solárnom priemysle.²⁹ S cieľom zníženia vysokých nákladov na energiu a zmiernenia závislosti karibských krajín na rope a fosílnych palivách podporuje taktiež Skupina Svetovej banky diverzifikáciu energetického sektora karibského regiónu, a to zvýšením podielu obnoviteľných zdrojov energie a iných zdrojov čistej energie na hospodárstve jednotlivých krajín. Vo východnej časti Karibiku to zahŕňa využitie fotovoltickej elektrárne na strechách v obývaných oblastiach Svätej Lucie, Grenade, Svätom Vincentovi a Grenadíny.

Potenciál morí, ktorým ostrovné štáty Karibiku disponujú zdôraznila aj správa odborníkov v spolupráci so Svetovou bankou s názvom "Smerom k modrej ekonomike: Sľub trvalo udržateľného rastu v Karibiku", ktorá odhaduje, že aktivity v Karibskom mori, zahŕňajúc pobrežné oblasti za rok 2012 vygenerovali dokopy zisk až 407 miliárd dolárov. Pokrok v tejto sfére sa Skupina Svetovej banky snaží urýchliť tým, že podporuje päť krajín OECS, nakoľko zachováva a posilňuje odolnosť pobrežných a morských zdrojov a poskytuje poradenstvo vládám o konkrétnych opatreniach na dosiahnutie trvalo udržateľného rastu oceánov.³⁰

Ďalšou oblasťou, ktorá stojí za zmienku je oblasť podnikania a inovácií, ktoré sú kľúčové čo sa týka tvorenia a zvyšovania pracovných miest v konkrétnych regiónoch. Za týmto účelom by sme chceli okrajovo spomenúť aj program Svetovej banky pomoc v spolupráci s kanadskou vládou s názvom *Entrepreneurship Program for Innovation in the Caribbean*, kedy v záujme rozvoja podnikania podporujú viac ako 2100 podnikateľských subjektov v oblasti digitálnych a klimatických technológií a v oblasti investícií napomohla podnikateľom sídliačim v Karibiku približne 4 miliónmi USD.³¹

3.1.4 Nástroje Svetovej banky pri pomoci v boji s prírodnými katastrofami

Riziko však nie je v každom prípade možné odstrániť, preto je v záujme Svetovej banky a ďalších partnerov investícia do spôsobov na znižovanie vplyvu prírodných katastrof v Karibskom regióne prostredníctvom rôznych nástrojov. Svetová banka a využíva široké spektrum nástrojov na financovanie rizík spojených s prírodnými katastrofami, ktoré sú

²⁹ BRANSON, Richard.: *Creating a Marshall Plan for Caribbean*. 2017. [online]. [cit. 2019-01-14]. Dostupné na internete: <<https://www.virgin.com/richard-branson/creating-marshall-plan-caribbean>>

³⁰ PAWAN.G, Patil et al.: *Toward a Blue Economy: A Promise for Sustainable Growth in the Caribbean*. 2016. [online]. [cit. 2019-02-04]. Dostupné na internete: <<https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/25061/Demystifying0t0the0Caribbean0Region.pdf?sequence=4&isAllowed=y>>

³¹ infoDev.: *Entrepreneurship Program for Innovation in the Caribbean*. [online]. [cit. 2019-02-04]. Dostupné na internete: <<http://www.infodev.org/EPIC>>

zasiahnutým krajinám poskytované v záujme pohotovostnej reakcie na katastrofické udalosti, ako napríklad:

- *Nástroje poistenia a zaistenia*

Tieto nástroje umožňujú verejnému a súkromnému sektoru zlúčiť riziko plynúce z výskytu prírodnej katastrofy, nakoľko v prípade, ak by sa krajina chcela poistiť svojpomocne, predstavovalo by to pre ňu neúnosne vysoké riziko. V prípade, že sa krajiny poistia, resp. zaistia od Svetovej banky, sú chránené pred ekonomických bremenom plynúcim z prírodných katastrof a taktiež sa zvyšuje ich schopnosť reakcie, kedy sa následne znižuje tlak na verejné zdroje na pokrytie strát so súkromného sektora. Zároveň poskytujú taktiež lepší prístup k financovaniu projektov týkajúcich sa infraštruktúry a zlepšovania odolnosti voči hrozbám prírodných katastrof. Avšak za nevýhodu možno považovať skutočnosť, že na využívanie týchto nástrojov sú potrebné rozvinutejšie finančné trhy, ktoré uľahčujú zlučovanie riziku, tzv. risk pooling. Zlučovanie rizík považujeme za jedno z vhodných riešení, keďže umožňuje zdieľať vysoké náklady spojené s poistením práve rozvíjajúcim sa ekonomikám.³² Ako príklad by sme chceli uviesť spoluprácu Svetovej banky s medzinárodne uznávanými zaist'ovňami, ktoré spoločne napomohli Filipínam v presune rizika medzi viacerou zaist'ovacích firiem, medzi nimi aj SwissRe, ktorá patrí k jedným z najlepších zaist'ovateľov na medzinárodnom finančnom trhu.³³

- *Karibský poisťovací nástroj Svetovej banky*

Chceli by sme takisto zdôrazniť, že až 9 krajín Strednej Ameriky a Karibiku utrpelo tak rozsiahle škody spôsobené prírodnými katastrofami, že za posledné 3 desaťročia dané škody prekročili až 50 % ročného HDP. Svetová banka s cieľom riešenia tohto problému vytvorila Karibský mechanizmus poistenia rizika v prípade katastrofy (CCRIF), ako prvý mechanizmus celosvetovo, kde viaceré organizácie vložili finančné prostriedky a tým vytvorili akýsi fond s cieľom poistenia ostrovov Karibiku v prípade hrozby prírodnej katastrofy a tak v súčasnosti napomáha krajinám získať cenovo dostupné poistné krytie proti

³² International Monetary Fund.: *Small State's Resilience to Natural Disaster and Climate* .2016. [online]. [cit. 2019-01-13]. Dostupné na internete: <<http://blogs.worldbank.org/developmenttalk/building-more-resilient-caribbean-natural-disasters-and-climate-change>>

³³ SwissRe.: *Strengthening disaster resilience in the Philippines*. 2017. [online]. [cit. 2019-01-22]. Dostupné na internete:< <https://reports.swissre.com/corporate-responsibility-report/2017/cr-report/solutions/strengthening-risk-resilience-2017-highlights/strengthening-disaster-resilience-in-the-philippines.html>>

hurikánom, zemetraseniam a obdobiam dažďov, s cieľom redukcie ich finančnej zraniteľnosti.³⁴

- *Možnosť čerpania úveru, resp. grantu s názvom World Bank Catastrophe Draw-Down Option*

V našej práci by sme chceli vyzdvihnúť práve tento nástroj a považujeme za dôležité zdôrazniť, že tento nástroj patrí k najpoužívanejším a najefektívnejším nástrojom v boji proti vyčíňaniu prírodných živlov. The World Bank Catastrophe Draw – Down Option je ďalšou z možností čerpania úveru, ktorý je poskytnutý hneď po vyhlásení výnimočného stavu v dôsledku prírodnej katastrofy a neho sa tak Svetová banka snaží poskytnúť krajinám akúsi formu poistenia v podobe úveru alebo grantu, čo závisí od rozsahu poškodenia a či ide o krajinu s nízkymi alebo stredne vysokými príjmami.

Tento nástroj je pre krajiny v prípade zásahu katastrofy suverénne najvýhodnejšou voľbou, nakoľko je Svetová banka pripravená poskytovať v takomto prípade peňažné prostriedky do jedného, maximálne dvoch dní od vypuknutia katastrofy a vyhlásenia výnimočného stavu. Poskytnutá pomoc je akýmsi financujúcim mostom, zatiaľ čo sa mobilizujú ostatné formy financovania, ako rekonštrukčné pôžičky alebo iné formy zvýhodneného financovania a tak umožní krajinám nie len pokryť počiatočné náklady a straty ale hlavne zachrániť životy ľudí stále ohrozených katastrofou. Okrem toho, tento nástroj Svetovej banky ďalej napomáha v prevencii, príprave a zmierňovaní negatívnych dôsledkov prírodných katastrof, keďže taktiež spolupracuje s vládnymi inštitúciami jednotlivých krajín, ktoré majú prístup k financovaniu vo výške 500 miliónov USD alebo 0,25 % z HDP.³⁵

V súčasnosti poskytuje spomínané úvery a granty Svetová banka nie len krajinám so strednými príjmami, ale už aj tým nízkopríjmovým, za čo bola v minulosti neraz terčom kritiky, a to z jednoduchého dôvodu, ktorým je vysoká náchylnosť a riziko prírodných katastrof a vzhľadom na to, že sa jedná o krajiny rozvojové, potrebujú pomoc Svetovej banky a medzinárodného spoločenstva v takomto prípade oveľa viac. (ako napr. Keňa)

Podmienenosť získania úveru, resp. grantu je implementácia Programu zvládania rizík monitorovaného Svetovou bankou, avšak dôležitosť sa prikladá hlavne na posilnenie

³⁴ Caribbean Catastrophe Risk Insurance Facility.: *Understanding CCRIF. A Collection of Questions and Answers*. 2015. [online]. [cit. 2019-01-22]. Dostupné na internete:

<https://www.ccrif.org/sites/default/files/publications/Understanding_CCRIF_March_2015.pdf>

³⁵ Disaster Risk Financing and Insurance Program.: *Catastrophe Deferred Drawdown Option*. 2012. [online] [cit. 2019-02-03]. Dostupné na internete:

<http://siteresources.worldbank.org/EXTDISASTER/Resources/CatDDO_ProductNote_Final.pdf>

inštitúcií a zvyšovanie kapacít k tomu, aby bola každá jedna krajina schopná predísť prípadnej katastrofe, alebo v tom horšom prípade príkladne na ňu reagovať a zmierniť jej následky. Väčšina krajín, ktoré sú náchylné na častý výskyt katastrof má preto zriadené osobitné fondy práve pre prípad núdze, no žiaľ, rozvíjajúce sa ekonomiky nemajú dostatok zdrojov, preto sa obracajú na Svetovú banku, ktorá im následne napomáha vybudovať potrebné kapacity na predchádzanie a vyrovňovanie sa s následkami prírodných katastrof. Jedná sa tu taktiež o pomoc zriadenia špeciálnej položky v rozpočte, ktorá môže vláda spolu s ministerstvom financií aktivovať a použiť v núdzovom prípade

Obzvlášť dôležité je uvedomenie si prepojenia prírodných katastrof a klimatických zmien, preto venuje Svetová banka vo svojich projektoch týkajúcich sa prírodných katastrof zvýšenú pozornosť práve tomuto prepojeniu, spolu so záväzkami Parížskej konferencie, keďže sa prostredníctvom podpory obnoviteľných zdrojov a znižovania závislosti od fosílnych palív usiluje zmierniť riziko výskytu prírodných katastrof.

Dnes stojí pred Svetovou bankou ďalšia z výziev, keďže sa snaží tieto nástroje, ktoré boli vyvinuté na boj s prírodnými katastrofami, aplikovať a využívať aj pri boji s pandémiou, hovoriac hlavne o krajinách Afriky, nakoľko pri včasnej príprave a budovaní odolnosti je možné zabrániť šíreniu a vypuknutiu choroby. DDO tak momentálne zahŕňa aj boj s pandemickými chorobami, kedy môžeme ako príklad uviesť krízu eboly v Demokratickej republike Kongo a tak sa objavuje ďalší spôsob ako predísť úmrtnosti a chorobnosti v krajinách Afriky a ako Svetová banka uvádza, za najdôležitejšiu hodnotou sa v takýchto prípadoch považuje pripravenosť.³⁶

3.1.5 Kritika zo strany Medzinárodného menového fondu

Lepšia pripravenosť by mala znižovať potrebu krajín financovať náklady spojené s obnovou po katastrofách, skúsenosti však naznačujú, že napriek jasným prínosom pripravenosti na katastrofu, krajiny stále podceňujú znižovanie a prevenciu pred rizikom, čo ako sme už spomínali, má svoje odôvodnenie. Po prvé, získanie finančných prostriedkov na prípravu pred hroziacou katastrofou je obmedzené vzhľadom na komplexnosť požiadaviek a kritérií týkajúcich sa vyplácania a žiadania o určitý projekt. Tým pádom ich splnenie môže pre krajiny s nízkymi príjmami a nepriaznivým prostredím predstavovať problém. Po druhé,

³⁶ FERRO, Manuela.: *How does the World Bank support countries hit by natural disasters?*. 2018. [online]. [cit. 2019-02-13]. Dostupné na internete: <<https://voxdev.org/topic/energy-environment/building-resilience-natural-disasters>>

poistné krytie krajín nie je vysoké, nakoľko sú s poistením spojené vysoké náklady. Napríklad v prípade krajín Belize a Grenada činilo poistné krytie iba 4,5 % z celkovej škody. Ďalšou nepriaznivou skutočnosťou je, že napriek tomu, že mnohé krajiny sa pripojili k CCRIF, vyplatenie peňažných prostriedkov bolo v porovnaní s nákladmi na veľmi nízkej úrovni, keďže krajiny si nemohli dovoliť platiť za vyššie poistné krytie. Ak by však krajiny rozdelili, resp. preniesli riziko na celý región zahŕňajúc ďalšie malé štáty, mohlo by to viesť k zníženiu nákladov spojených s poistením.

V prípade, že riziko nie je možné zmieriť alebo odvrátiť z vlastných zdrojov, jedinou možnosťou je následne spoliehať sa na pôžičky a vonkajšiu pomoc od medzinárodných finančných inštitúcií. Väčšina krajín karibskej oblasti dosiahla status krajín so strednými, resp. vyššími príjmami a tak nespĺňala podmienky za zvýhodnené úrokové sadzby na základe existujúcich kritérií (jediná krajina s nízkymi príjmami je len Haiti), Svetová banka však podľa najnovších informácií poskytuje granty a pôžičky so zvýhodnenými úrokovými sadzbami už aj tým s nízkymi príjmami. Predsa len treba zdôrazniť fakt, že limity finančných prostriedkov, ktoré medzinárodné spoločenstvo poskytuje sú zvyčajne oveľa nižšie v porovnaní so škodami, ktoré následkom prírodnej katastrofy krajinám vznikli.

Medzinárodné spoločenstvo by sa malo preto viac usilovať napomôcť jednotlivým krajinám zvládať riziko, spolu s odporúčaním a navrhovaním systémov na lepšiu pripravenosť a zhodnotenie blížiacich sa prírodných katastrof. Taktiež by sa mali sústrediť na rozvoj cenovo dostupných poisťovacích a zaistovacích nástrojov, zlepšenie prístupu k financovaniu a posilnenie a diverzifikáciu ekonomík, čo by napomohlo k lepšej absorpcii hospodárskeho vplyvu katastrof. Nápomocné by bolo aj posilnenie mechanizmu CCRIF s cieľom disponovania väčšieho množstva kapitálu, rozšírenia počtu členov a takisto aj so zámerom zníženia poistných nákladov, ktoré by krajinám umožnilo získavať pôžičky za zvýhodnenú cenu a s vyšším poistným krytím.

Ako sme už spomínali, financovanie po vyčínaní prírodných katastrof má krajinám pomôcť k zníženiu ich zraniteľnosti a naopak k vybudovaniu určitej odolnosti voči otrasom, preto je nutné zabezpečiť, aby takéto financovanie malo nie len krátkodobé, ale aj dlhodobé prínosy, namiesto zhoršovania a prehľbovania vysokej zadlženosti regiónu.³⁷

³⁷ ÖTKER, Inci., SRINIVASAN, Krishna.: *Bracing for the Storm*. 2018. [online]. [cit. 2019-04-15]. Dostupné na internete: <<https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2018/03/otker.htm>>

3.1.6 Dopady prírodnej katastrofy na príklade štátu Dominika

Na negatívne dôsledky a škody súvisiace s vyčíňaním prírodnej katastrofy v Karibiku a zároveň následnú pomoc Svetovej banky by sme chceli poukázať na príklade ostrovného štátu Dominika. Dominické spoločenstvo, resp. Dominika bola 18. septembra 2017 zasiahnutá hurikánom Maria, ktorý sa v súčasnosti považuje za jednu z najrýchlejšie silnejúcich búrok nedávnej histórie, keďže ho zaradujeme do kategórie číslo 5. Krajina bola zasiahnutá katastrofickým účinkom tohto hurikánu, nakoľko bola vystavená mimoriadnemu vetru po viac ako tri hodiny, spolu s intenzívnymi zrážkami, ktoré vyvolali záplavy a v neposlednom rade aj zosuvy pôdy.

Za jednu z prekážok v boji s hurikánmi považujeme hornatosť povrchu ostrova, ktorý je kľúčovým problémom pri výstavbe budov a ciest odolných voči hurikánom. Topografické podmienky taktiež ovplyvnili polohu vystavanej infraštruktúry, ktorá je sústredená pozdĺž úzkych pobrežných oblastí (najmä na juhu a západe), čo možno číselne dokázať, nakoľko takmer 62 % obyvateľov žije v pobrežných oblastiach. Zraniteľnosť krajiny teda vyplýva čiastočne z nedostatočne dôkladného zohľadňovania rizika prírodných katastrof pri navrhovaní a výstavbe infraštruktúry.³⁸

3.1.6.1 Dôsledky na hospodárstvo

Následkom hurikánu bola vláda Dominikánskeho spoločenstva nútená 9. októbra 2017 predložiť oficiálnu žiadosť o vyčíslenie a zhodnotenie všetkých škôd a následkov hurikánu prostredníctvom ohodnotenia s názvom Post Disaster Needs Assessment, ďalej len PDNA, koordinovaný Svetovou bankou v spolupráci s OSN, Karibskou rozvojovou bankou, Východokaribskou Centrálnou bankou a EÚ, s cieľom posúdenia vplyvu katastrofy a potreby obnovy a rekonštrukcie postihnutých oblastí. PDNA dospelo k záveru, že hurikán Maria spôsobil celkovú škodu vo výške 931 miliónov USD a straty vo výške 382 miliónov USD, čo predstavuje 226 % z HDP za rok 2016. Finančné prostriedky za účelom obnovy a intervencie proti prípadným budúcim hrozbám boli vyčíslené na 1,37 miliárd USD.³⁹ Je zjavné, že hurikán Maria mal vážne dôsledky na hospodárstvo krajiny, ako aj na ľudský

³⁸ World Bank.: *Project Paper on a Proposed Restructuring and Additional Credit in the Amount of SDR 22,1 Million (US \$31 Million Equivalent) to the Commonwealth of Dominica for the Disaster Vulnerability Reduction Project*. 2018. [online]. [cit. 2019-03-02]. Dostupné na internete: <<http://documents.worldbank.org/curated/en/676111538364626336/pdf/PAD2765-PUBLIC.pdf>>

³⁹ Government of the Commonwealth of Dominica.: *Post-Disaster Needs Assessment Hurricane Maria*. 2017. [online]. [cit. 2019-03-02]. Dostupné na internete: <<https://www.gfdrr.org/sites/default/files/publication/dominica-pdna-maria.pdf?fbclid=IwAR3xx814LAIT1No8jVqlnvAGxZpjV1mOlNR-lQ-fXQLNBoQ4uQ-yEiTtwbA>>

rozvoj jej občanov. Od 8.novembra 2017 následkom hurikánu zahynulo 30 osôb (26 zistených, 4 neidentifikované osoby) a 34 osôb bolo vyhlásených za nezvestných. Nakoľko nastal úplný kolaps v hospodárstve, odrazilo sa to prirodzene vo viacerých aspektoch, či už ide o celkovú stratu príjmov vo výške 94 miliónov Východokaribských dolárov (v prepočte 34 miliónov USD) alebo úpadok v kľúčových odvetviach ako je poľnohospodárstvo a cestovný ruch, ktoré predstavuje hnací motor hospodárstva Dominiky. V neposlednom rade je nutné zdôrazniť, že počet chudobných sa zvýšil z 28 % až na 42 % a približne 2800 ľudí nachádzajúcich sa na hranici chudoby sa následkom ničivého živlu ocitli pod hranicou chudoby.⁴⁰

3.1.6.2 Makroekonomické dopady hurikánu

V posledných rokoch zaznamenáva Dominika rast HDP, ku príkladu v roku 2014 bol zaznamenaný rast 3,4 % avšak v roku 2015 poznačila ekonomiku Dominiky tropická búrka Erika a HDP následne pokleslo o 3,9 %. Hurikán Maria ale negatívne ovplyvnil vývoj HDP, kedy následne pokleslo až o 16 %. V strednodobom horizonte má podľa Dominikánskej vlády hospodárstvo pomerne pozitívne vyhliadky ohľadom rastu HDP od roku 2019, a to hlavne vďaka záchranným a rekonštrukčným projektom a ich postupnej implementácii.⁴¹

3.1.6.3 Reakcia a pomoc zo strany Svetovej banky

Nakoľko sa v práci zaoberáme analýzou pomoci Svetovej banky v prípade zásahu prírodnej katastrofy prostredníctvom vybraných projektov, považujeme za dôležité charakterizovať jeden z finančných nástrojov Svetovej banky, prostredníctvom ktorého poskytuje IBRD úver, alebo IDA grant pre krajiny, ktoré sú tak následne schopné investovať do aktivít so zámerom budovať fyzickú alebo aj sociálnu infraštruktúru s cieľom znižovania chudoby a naopak dosiahnuť trvalý a udržateľný rozvoj.

Nástroj *financovania investičných projektov* zo strany Svetovej banky má za cieľ podporovať rozvoj jednotlivých členských krajín poskytnutím finančnej a technickej podpory implementáciou konkrétnych projektov, ktorými tak Svetová banka napomáha krajinám dosiahnuť hospodársky rast, prispievať k sociálnej a environmentálnej

⁴⁰ Government of the Commonwealth of Dominica.: *Post-Disaster Needs Assessment Hurricane Maria*. 2017. [online]. [cit. 2019-02-13]. Dostupné na internete:

<https://www.gfdr.org/sites/default/files/publication/dominica-pdna_maria.pdf?fbclid=IwAR3xx814LAIT1No8jVqlnvAGxZpjV1mOlNR-lQ-fXQLNBoQ4uQ-yEiTtwbA>

⁴¹ Government of the Commonwealth of Dominica.: *Dominica's Economy Suffers Blow Due To Maria*. 2018. [online]. [cit. 2019-03-12]. Dostupné na internete: <<http://news.gov.dm/index.php/news/4533-dominica-s-economy-suffers-blow-due-to-maria>>

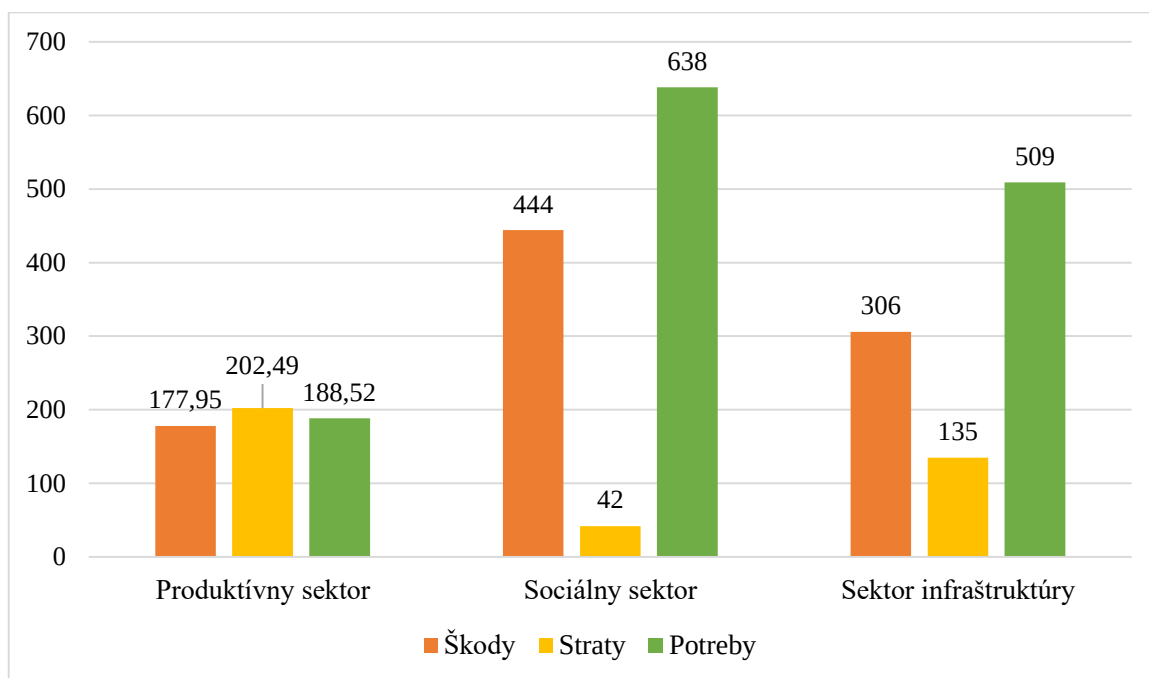
udržateľnosti a v našom prípade napomáha k celkovej obnove krajiny zasiahnutej prírodnou katastrofou v konkrétnych oblastiach ako je infraštruktúra alebo poľnohospodársky sektor. Financovanie investičného projektu pozostáva z bankových úverov a bankových záruk a podporuje projekty s jasne definovanými rozvojovými cieľmi, aktivitami a výsledkami. Taktiež je nutné podotknúť, že úvery garantované bankou alebo platby garantované bankou sa používajú len na účely, na ktoré sa poskytuje financovanie, alebo na platby, pričom sa venuje náležitá pozornosť hospodárnosti a efektívnosti financovania konkrétneho projektu. Za primeraných okolností, ako je napríklad poskytnutie dlžníkovi, resp. štátu finančné prostriedky k tomu, aby tak krajina mohla začať s realizáciou, môže banka na žiadosť dlžníka vyplatiť časť výnosu z úveru banky ako zálohu.⁴²

Rada výkonných riaditeľov Setovej banky 13. apríla 2018 schválila dve operácie núdzovej pomoci v celkovej výške 65 miliónov smerujúce na obnovu všetkých postihnutých sektorov ekonomiky a takisto začala posilňovať odolnosť krajiny voči prírodným katastrofám spolu s prestavbou infraštruktúry zničenej hurikánom. Finančná pomoc Dominike následkom hurikánu Maria predstavuje doteraz najrozsiahlejšie financovanie Svetovej banky a je súčasťou väčšieho balíka podpory vo výške 115 miliónov USD vrátane financovania vo výške 65 miliónov USD za zvýhodnených podmienok a v neposlednom rade 50 miliónov USD vo financovaní grantov z Crisis Response Window Medzinárodnej asociácie rozvoja. Podpora zo strany Svetovej banky bola rozdelená do viacerých projektov zameraných na odlišné sféry hospodárstva s cieľom jeho oživenia a podpory Dominiky byť klimaticky odolnou krajinou.⁴³

⁴² World Bank.: Bank Policy: Investment Project Financing. 2018. [online]. [cit. 2019-03-25]. <<https://policies.worldbank.org/sites/ppf3/PPFDocuments/Forms/DispPage.aspx?docid=4035&ver=current>>

⁴³ Global Government Forum.: *World Bank pledges US\$65m for Dominica reconstruction*. 2018. [online]. [cit. 2019-02-22]. Dostupné na internete: <<https://www.globalgovernmentforum.com/world-bank-pledges-us65m-for-dominica-reconstruction/>>

Graf 3 Vplyv hurikánu Maria na jednotlivé sektory hospodárstva štátu Dominika (v mil. USD)

Prameň: Government of the Commonwealth of Dominica.: *Post-Disaster Needs Assessment Hurricane Maria*. 2017. [online]. [cit. 2019-03-02]. Dostupné na internete: <<https://www.gfdr.org/sites/default/files/publication/dominica-pdna-maria.pdf?fbclid=IwAR3xx814LAIT1No8jVqlnvAGxZpjV1mOINR-lQ-fXQLNBoQ4uQ-yEiTtwbA>>

Prostredníctvom tohto grafu by sme chceli číselne dokázať enormný rozsah škôd, strát a v neposlednom rade potrieb jednotlivých sektorov spojených s obnovou celkového stavu krajiny. Najväčšie škody sa odrazili hlavne v oblasti bývania a dopravy s viac ako 4500 zničenými a 20 000 čiastočne poškodenými domami, taktiež cestami a mostami. V poľnohospodárskom sektore zaznamenávame najväčšie straty, kedy 80 až 100 percent plodín bolo zničených.⁴⁴45

Vzhľadom na to, že najväčšie škody utrpeli v Dominike práve tieto dva sektory, vybrali sme si analýzu pomoci Svetovej banky práve na projektoch týkajúcich sa týchto sektorov. Práve prostredníctvom nástroja financovania investičných projektov Svetová banka vytvorila projekt s názvom Emergency Agricultural Livelihoods and Climatic Resilience v hodnote 25 miliónov USD sa Svetová banka sústreďuje na pomoc

⁴⁴ Odhaduje sa, že bolo poškodených 80 až 100 % koreňových a 90 % stromových plodín.

⁴⁵ Government of the Commonwealth of Dominica.: *Post-Disaster Needs Assessment Hurricane Maria*. 2017. [online]. [cit. 2019-02-21]. Dostupné na internete: <<https://www.gfdr.org/sites/default/files/publication/dominica-pdna-maria.pdf?fbclid=IwAR3xx814LAIT1No8jVqlnvAGxZpjV1mOINR-lQ-fXQLNBoQ4uQ-yEiTtwbA>>

poľnohospodárom a rybárom s cieľom obnovy poľnohospodárskej produkcie a rybolovu spolu s adaptáciou tzv. climate smart practises, inými slovami, rešpektujúc životné prostredie, nakoľko sektor poľnohospodárstva a rybného hospodárstva patrili medzi najviac postihnuté odvetvia a pre rozvojovú krajinu ako Dominika hrá sektor poľnohospodárstva priam najvýznamnejšiu úlohu, keďže sa podieľa na tvorbe HDP až 19 percentami, zamestnáva približne 25-40 % pracovnej sily a predstavuje tak kľúčový faktor hospodárskej činnosti.

Projekt sa zameriava na okamžité kroky vedúce k pomoci malým, stredným a komerčne orientovaným farmárom pri obnovení ich výrobných kapacít, pomoci rybárom pri obnove rybolovných kapacít prostredníctvom osobitnej podpory investícií, taktiež technickej pomoci, ako aj zariadení na stavbu lodí alebo aj poskytovaním technickej pomoci na vývoj produktívnejších systémov odolných voči zmene klímy a podporu agropodnikateľských kapacít. Priamymi príjemcami finančných prostriedkov tohto projektu sú tak pestovatelia plodín, chovatelia dobytku a rybári postihnutí hurikánom Maria vo všetkých 10 okrskoch Dominiky, kedy sa ich počet odhaduje na 4900.⁴⁶

Na projekt s názvom Housing Recovery Project vynaložila Svetová banka dokopy 40 miliónov USD a je implementovaný prostredníctvom Ministerstva bývania, pôdy a manažmentu vodných zdrojov v spolupráci s Národnou pracovnou skupinou pre bývanie, ktorá je vládny orgánom dohliadajúcim na obnovu tohto sektoru. Na základe analýzy a posúdenia spôsobených škôd sú na približne 13 500 z 24 300 domov potrebné malé až stredne náročné opravy. Za ďalšie, cca 10 800 domov si vyžaduje kompletnú rekonštrukciu alebo prestavbu. Analýza zraniteľnosti, pripravená po hurikáne, poukázala na to, že viac ako 1 100 osamelých matiek s nepoistenými domami malo svoje domovy buď zničené, alebo vážne poškodené. Vláda sa prostredníctvom grantu taktiež usiluje o uskutočnenie veľkých projektov obnovy vrátane výstavby 1 000 bytových jednotiek na nových miestach. Ďalším z cieľov projektu je vybudovať platformu, ktorá môže byť implementovaná na rekonštrukciu poškodených domov a snaží sa konkrétne riešiť nedostatky v procesoch a zavádzaní stavebných postupov, ktoré by dopomohli k stavbe odolnejších budov.

Vychádzajúc z predchádzajúcej iniciatívy vlády, ktorá bola zameraná väčšmi na vybudovanie domov zničených hurikánom, nie na budovanie stavieb odolnejších voči

⁴⁶ World Bank.: *Emergency Agricultural Livelihoods and Climate Resilience Project (P166328)*. 2018. [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné na internete: <<http://documents.worldbank.org/curated/en/329761521302429520/pdf/Project-Information-Document-Integrated-Safeguards-Data-Sheet-Emergency-Agricultural-Livelihoods-and-Climate-Resilience-Project-P166328.pdf>>

prírodným katastrofám, tak možno v súčasnosti vidieť výsledok, ktorý sa odrazil aj na väčšine budov v Dominike nespĺňajúcich stavebné normy. Možno povedať, že týmto projektom Svetová banka prispieva k dosiahnutiu svojho cieľa – odstránenia extrémnej chudoby, nakoľko sa projekt zameriava hlavne na pomoc najchudobnejším a najzraniteľnejším domácnostiam, ktorých domovy boli zničené. Obytné domy sú postavené tak, aby boli schopné vydržať podobné udalosti aj v budúcnosti a zabezpečilo sa, aby tí najchudobnejší tak neboli uväznení v cykle chudoby. Jedná sa tu taktiež aj o technické poradenstvo a podporu

Očakáva sa, že projekt bude prospešný pre približne 12 000 domácností prostredníctvom balíka technických služieb pre odolnú prestavbu domov vrátane posudzovania budov a všeobecných inžinierskych poradenských služieb. Tá tvorí približne 50 % domácností, ktoré utrpeli škody na určitej úrovni. Z nich približne 1 700 domácností (z ktorých 35 % tvoria ženy) dostane finančnú podporu vo forme dotácie na počiatočné bývanie.⁴⁷

⁴⁷ World Bank.: *Housing Recovery Project (P166537), Report No: PAD2806*. 2018. [online]. [cit. 2019-02-17]. Dostupné na internete: <<http://documents.worldbank.org/curated/en/799351523844037096/pdf/Dominica-Housing-project-appraisal-document-pad-P166537-04042018-04042018.pdf>>

3.2 Dopady prírodnej katastrofy na príklade štátu Nepál

Nepál je krajina nadmieru náchylná voči množstvu prírodných katastrof, kedy hovoríme najmä o zemetraseniach, povodniach a zosuvoch pôdy. Celé územie Nepálu je vystavené obzvlášť vysokej pravdepodobnosti výskytu zemetrasenia, vzhľadom na konvergenciu Indickej a Euroázijskej tektonickej dosky. Podľa správy venujúcej sa prírodným katastrofám je Nepál v rebríčku zraniteľnosti krajín voči zemetraseniu na 11. mieste a ak hovoríme o riziku povodní, nachádza sa na 30. mieste celosvetovo. V dôsledku kombinácie týchto hrozieb je krajina na druhom mieste v úmrtnosti v dôsledku dvoch alebo viacerých rizík. Je nutné taktiež zdôrazniť aj fakt, že približne 80 percent geografickej oblasti Nepálu je ohrozených viacerými prírodnými rizikami, pričom veľká väčšina obyvateľov žije práve vo vysokorizikových oblastiach. Vysoká frekvencia a intenzita prírodných katastrof spolu s obyvateľmi závislými na poľnohospodárstve, nedostatočnou infraštruktúrou, chýbajúcou pitnou vodou, atď. sa tak pričiňujú k zvyšovaniu chudoby v Nepále.⁴⁸

3.2.1 Zemetrasenie v Nepále

Pred štyrmi rokmi 25. apríla 2015 zasiahlo Nepál najničivejšie zemetrasenie za posledných 80 rokov, ktoré pripravilo o život približne 9 000 ľudí a ďalších 22 – tisíc ľudí sa zranilo. Žiaľ dokopy bolo postihnutých takmer 10 miliónov ľudí v najmenej 31 zo 75 okresov, čo je v histórii Nepálu najhoršia katastrofa ak hovoríme o počte obetí. Druhé veľké zemetrasenie s magnitúdou 7,3 udrelo nasledovalo v máji 2015 východne od hlavného mesta Kathmandú. Ide tak o doteraz najkrvavejšiu prírodnú katastrofu v histórii himalájskej krajiny. Avšak tieto zemetrasenia spolu s následnými otrasmi nevygenerovali všetku svoju energiu, z čoho vyplýva, že tento región môže preto v nadchádzajúcich rokoch očakávať ďalší rozsiahly zásah zemetrasenia. Zo živelnej pohromy, ktorá dosiahla silu 7,8 magnitúdy sa však ani po štyroch rokoch Nepál nedokázal úplne zotaviť. Zemetrasenie narušilo chod hospodárstva, infraštruktúru a v najviac postihnutých oblastiach boli zdevastované celé osady, vrátane obľúbených turistických destinácií ako Langtang, avšak v dôsledku destabilizácie pôdy a svahov sa postihnuté oblasti stali oveľa viac náchylnejšie na záplavy a eróziu pôdy, ktorá môže byť vyvolaná prípadnými monzúnmi.⁴⁹

⁴⁸ Government of Nepal, National Planning Commission.: *Post Disaster Needs Assessment*. 2015. [online]. [cit. 2019-01-20.] Dostupné na internete:

<<http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/SAR/nepal-pdna-executive-summary.pdf>>

⁴⁹ United States Agency for International Development.: *Nepal Earthquake – Fact Sheet*. 2015. [online]. [cit. 2019-01-20.] Dostupné na internete: <<https://www.usaid.gov/nepal-earthquake/fy15/fs20>>

Z vykonávaného zhodnotenia dôsledkov zemetrasenia vyplýva, že náklady spojené s obnovou krajiny dosahujú ekvivalent až jednej tretiny hospodárstva. Svetová banka odhadla škody na 7 miliárd USD, z čoho náklady na rekonštrukciu boli vyčíslené na 6,7 miliárd USD. Čo možno považovať za najnutnejšie, je potreba obnovy a rekonštrukcie obytných oblastí, kde je škoda odhadovaná na približne 3,27 miliárd dolárov.⁵⁰

Okrem iných negatívnych primárnych a sekundárnych efektov, priamym následkom zemetrasení bolo zvýšenie počtu obyvateľov žijúcich pod hranicou chudoby. Pokiaľ vychádzame z údajov poskytnutých Svetovou bankou, počet obyvateľov žijúcich v chudobe sa tak zvýšil približne o 3 percentá, čo v prepočte na počet obyvateľov Nepálu predstavuje prinajmenšom 1 milión ľudí. Navyše zhoršenie kvality vody, zdevastované budovy škôl a zdravotníckych zariadení a nárast potravinovej neistoty môže v dlhodobom horizonte viesť k ešte väčšiemu vplyvu na zvyšovanie extrémnej chudoby a taktiež je priam samozrejmé, že zemetrasenia vo väčšej miere ovplyvnili chudobnejšie vidiecke lokality v porovnaní s mestskými.⁵¹

3.2.2 Ekonomické dopady zemetrasenia

Zemetrasenie spolu s narušením fungovania trhu spôsobilo, že v období od septembra 2015 do januára 2016 sa znížil hospodársky rast na 0,6 % (v trhových cenách), čo je najnižší rast zaznamenaný za 14 rokov. Dôsledky zemetrasenia sa odrazili taktiež aj na inflácii, ktorá sa v januári nasledujúceho roka zvýšila o 5 % na úroveň 12 %, čo bola medziročne najvyššia úroveň inflácie od roku 2009. Avšak aj napriek tomu, že hospodárstvo Nepálu sa po dvoch náročných rokoch v roku 2017 zotavilo, bolo opäť zasiahnuté silnými povodňami postihujúce viac ako jednu tretinu krajiny. Viac ako pol milióna domov bolo v následku zemetrasenia zničených, čo tak odhalilo nedostatky poškodených domov, ktoré neboli v súlade so stavebnými predpismi. Chudobnejšie vidiecke oblasti boli ovplyvnené vo väčšej miere ako mestá, a to vzhľadom na chudobnejšie pomery a nižšiu kvalitu domov.⁵²

Nasledujúci graf zobrazuje podiel napáchaných škôd, ktoré sa odrazili v jednotlivých sektoroch hospodárstva. Je zjavné, že najviac bol zasiahnutý sociálny sektor, kde spadajú

⁵⁰ Government of Nepal, National Planning Commission.: *Post Disaster Needs Assessment*. 2015. [online]. [cit. 2019-01-20.] Dostupné na internete:

<<http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/SAR/nepal-pdna-executive-summary.pdf>>

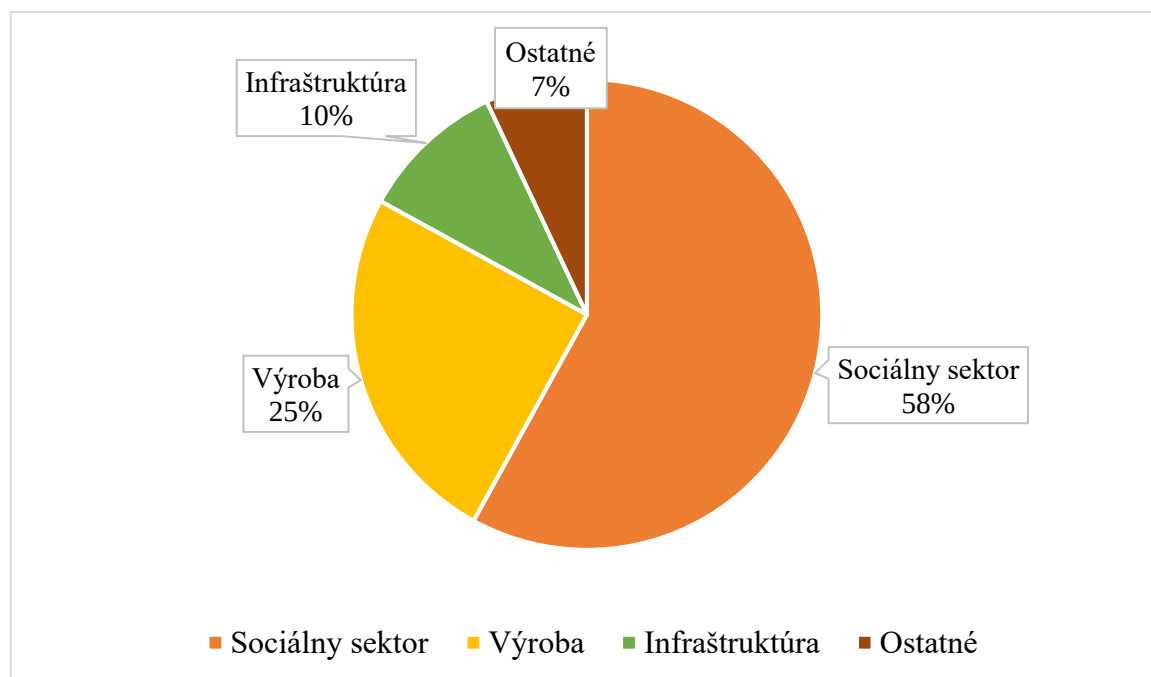
⁵¹ SAPKOTA, Chandan.: *The Nepal earthquake and its economic, poverty impacts*. 2015. [online]. [cit. 2019-01-20]. Dostupné na internete: <<https://www.rappler.com/move-ph/issues/disasters/98275-nepal-earthquake-economic-poverty-impacts>>

⁵² World Bank.: *Nepal Development Update*. 2017. [online]. [cit. 2019-01-20]. Dostupné na internete:

<<https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/28338/119723-WP-PUBLIC-SEPT-17-38p-Nepal-Development-Update-Sept-2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>

oblasti ako bývanie, zdravotníctvo alebo vzdelávanie. Vplyv zemetrasenia sa na tomto sektore odrazil až 58 %, z toho 86 % škôd vykazuje oblasť bývania. Za sociálnym sektorom nasleduje sektor výroby (produktívny sektor) – 25 %, ktorý zahŕňa poľnohospodárstvo, obchod, turizmus a priemysel, infraštruktúra zahŕňajúc elektrinu, vodu a dopravu tvorí 10 % a najmenší dosah malo zemetrasenie na životné prostredie alebo štátnu správu.⁵³

Graf 4 Vplyv zemetrasenia na jednotlivé odvetvia hospodárstva Nepálu

Prameň: Government of Nepal, National Planning Commission.: *Post Disaster Needs Assessment*. 2015. [online]. [cit. 2019-01-20.] Dostupné na internete: <http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/SAR/nepal-pdna-executive-summary.pdf>

3.2.3 Podpora medzinárodného spoločenstva

Následne po tejto katastrofe poskytlo medzinárodné spoločenstvo okamžitú reakciu a podporu Nepálu v záujme obnovy a oživenia krajiny. O 3 mesiace od vypuknutia zemetrasení sa 25. júna 2015 uskutočnila Medzinárodná konferencia ohľadom rekonštrukcie v Káthmandú, kde sa viacero krajín, medzinárodných finančných inštitúcií, nadácií a mimovládnych organizácií zaviazalo podporiť rekonštrukciu poškodených oblastí Nepálu a zároveň napomôcť krajine stať sa odolnejšou v prípade hroziacich katastrof v budúcnosti

⁵³ Government of Nepal, National Planning Commission.: *Post Disaster Needs Assessment*. 2015. [online]. [cit. 2019-01-22.] Dostupné na internete: <http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/SAR/nepal-pdna-executive-summary.pdf>

v hodnote 4,4 miliardy dolárov, z čoho sa na financovaní Svetová banka podieľa finančnou čiastkou 600 miliónov USD na rekonštrukciu domov, a to vrátane úveru od IDA vo výške 200 miliónov USD.

Nepálska vláda spustila v máji 2016 Rámec na obnovu po katastrofe, ktorý zahŕňa obnovu a finančnú podporu všetkých odvetví do roku 2020. V rámci iniciatív založila taktiež v decembri roku 2015 aj Nepálsky rekonštrukčný úrad, ktorý má za úlohu urýchliť a zefektívniť proces rekonštrukcie.⁵⁴

3.2.4 Pomoc Nepálu zo strany Svetovej banky

Skupina Svetovej banky ponúkla na financovanie rekonštrukcie zdevastovaných oblastí peňažné prostriedky vo viacerých podobách a pôžičkách, ktoré sa prioritne sústredia na obnovu poškodenej a výstavbu novej a odolnejšej infraštruktúry, a to v spolupráci s partnermi Svetovej banky, kým je ku príkladu často zmieňovaná USAID, alebo Kanada a Japonsko. Tu by sme chceli zdôrazniť dôležitosť nástroja financovania investičného projektu, prostredníctvom ktorý podobne ako v prípade Dominiky projekty vytvorené a implementované Svetovou bankou

Jedná sa o:

- Nadačný fond na rekonštrukciu domov (Nepal Earthquake Housing Reconstruction Multi-Donor Trust Fund). Fond spravuje Svetová banka, no je financovaný a podporovaný viacerými inštitúciami ako USAID, Švajčiarskou agentúrou pre rozvoj a spoluprácu a v neposlednom rade aj kanadskou vládou a Ministerstvom zahraničného rozvoja Spojeného kráľovstva, ktoré sa k fondu pripojilo v novembri 2016. Väčšina finančných prostriedkov získaných v rámci MDTF smeruje priamo na financovanie projektu Svetovej banky s názvom World Bank's Earthquake Housing Reconstruction, ktorý prispieva k obnove domov v zasiahnutých oblastiach približne 10 % z celkového množstva potrebnej obnovy, no súčasne však poskytuje vláde aj technickú podporu ohľadom rekonštrukcie obytných oblastí. Spojenie viacerých prispievateľov a vytvorenie jedného spoločného fondu má viacero výhod, a to napríklad zníženie transakčných nákladov jednak vlády ale aj darcov tým, že jestvuje len jeden nástroj financovania.⁵⁵ Vyzdvihnúť by sme chceli aj spoluprácu Svetovej banky so svojimi

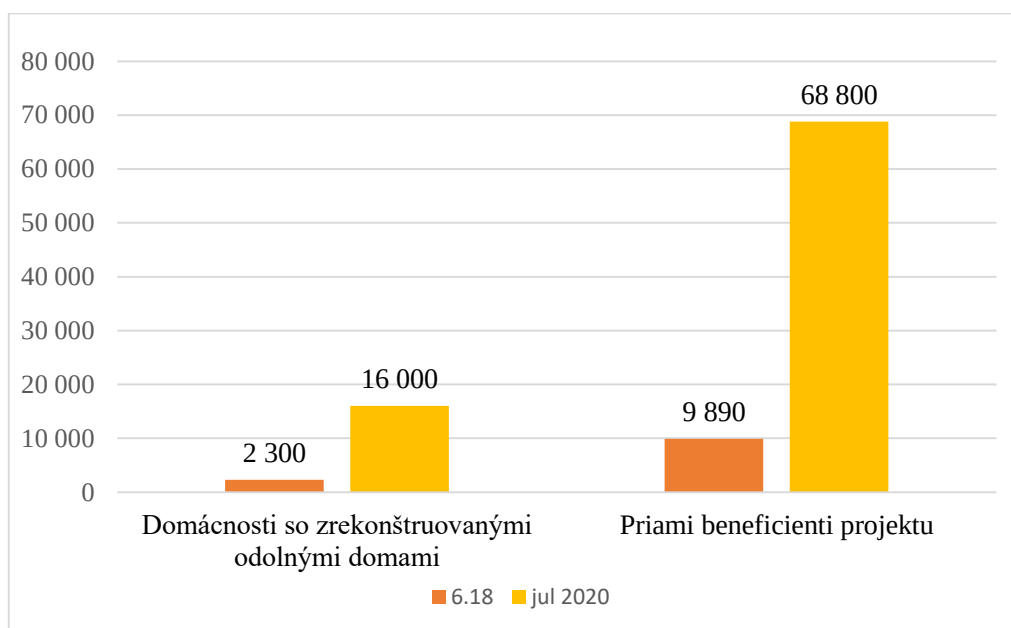
⁵⁴ World Bank.: *2015 Earthquakes*. 2017. [online]. [cit. 2019-02-24]. Dostupné na internete: <<https://www.worldbank.org/en/country/nepal/overview#4>>

⁵⁵ Nepal Earthquake Housing Reconstruction Program Multi-Donor Trust Fund.: *Who We Are*. [online]. [cit. 2019-02-18]. Dostupné na internete: <<https://www.nepalhousingreconstruction.org/who-we-are>>

partnermi, ktorú považujeme za ukážkovú, nakoľko ku príkladu zatiaľ čo USAID poskytuje v rámci MDTF Nepálu asistenciu v technickej oblasti pre približne 30 % vlastníkov domov v 3 okresoch pôsobenia projektu, Svetová banka tejto skupine domácností poskytuje na ich domovy finančné prostriedky. Súčasný záväzok prispievateľov tvorí:

- 200 miliónov USD od IDA
- 100 miliónový úver od JICA- paralelné financovanie
- 25,5 milióna garantovaných SB – USAID: 9,6 milióna USD; Švajčiarsko: 9 miliónov švajčiarskych frankov, Kanada 10 miliónov USD.;
- 200 miliónov vyčlenených mimovládnyimi spoločnosťami
- 50 miliónov z rozpočtu Svetovej banky
- Rozpočet Nepálskej vlády za rok 2016, ktorý činil v prepočte 900 miliónov USD

Graf 5 Dosiahnuté výsledky v rámci MDTF

Zdroj: World Bank.: *MDTF Funding for Earthquake Housing Reconstruction Project (P162067)*. 2018. [online]. [cit. 2019-01-15]. Dostupné na internete: <<http://documents.worldbank.org/curated/en/619021545311225613/pdf/Disclosable-Version-of-the-ISR-MDTF-Funding-for-Earthquake-Housing-Reconstruction-Project-P162067-Sequence-No-02.pdf>>

- Úver vo výške 200 miliónov USD poskytnutý od IDA, určený na rekonštrukciu domov, ktorý bol schválený 29. júna 2015 Radou výkonných riaditeľov Svetovej banky prostredníctvom ktorého poskytuje SB príspevky na približne 55 000 domov pre chudobné obyvateľstvo žijúce vo vidieckych oblastiach Nepálu a vďaka nemu sa zrealizovala približne 1/10 rekonštrukcie domov zničených zemetrasením. Tento grant sa vypláca po častiach a až po overení, že domy boli vystavané v súlade s normami odolnosti voči prírodným katastrofám. Pomocou tohto úveru je financovaná taktiež aj technická pomoc slúžiaca na zlepšovanie systémov riadenia a zvládania rizík, ktoré prírodné katastrofy prinášajú. IDA poskytla tento úver Nepálu so splatnosťou 38 rokov spolu so šesťročným obdobím odkladu.
- Dodatočné financovanie rekonštrukcie v hodnote 300 miliónov USD bolo schválené následne v decembri 2017, ktoré doplnilo predchádzajúci počiatočný 200 – miliónový úver. Rozšírenie úveru bolo uskutočnené v záujme pomôcť vláde Nepálu vyplniť finančnú medzeru v programe týkajúceho sa výstavby domov a nemenej dôležité je, že financovanie pokryje rekonštrukciu ďalších 96 000 domov.
- IDA v mene Svetovej banky poskytla Nepálu ďalších 100 miliónov USD za účelom podpory štátneho rozpočtu, vzhľadom na núdzovú situáciu krajiny a v záujme urýchlenia a rozšírenia spektra pomoci a obnovy zdevastovaných oblastí. V rámci tejto časti grantu sa Svetová banka usiluje aj o podporu politických opatrení v záujme posilnenia finančného sektoru krajiny, ktoré bolo zemetrasením negatívne ovplyvnené. Suma 100 miliónov USD bola už v septembri 2015 plne vyplatená.
- Z existujúceho portfólia projektov Svetovej banky bolo prerozdelených 100 až 200 miliónov, kedy Svetová banka z existujúcich 22 projektov, ktoré sú v súčasnosti implementované v Nepále, z 12 presunula finančné prostriedky alebo aj predĺžila pôsobenie niektorých projektov, s cieľom rekonštrukcie poškodených ciest, zavlažovania, zlepšenia prístupu obyvateľov k pitnej vode, rozšírenia odborného vzdelávania v oblastiach súvisiacich s obnovou po zemetrasení, ale aj podpory zdravotnej starostlivosti a živobytia v tých najchudobnejších komunitách. Fungovanie existujúcich projektov však nie je nijakým spôsobom obmedzená, keďže prerozdelené financie z projektov sa dopĺňajú dodatočnými finančnými prostriedkami.
- IFC poskytla Nepálu finančnú pomoc vo výške 50 až 70 miliónov USD, kedy je nutné zdôrazniť rýchlu reakciu zo strany IFC v podobe 9,8 miliónového príspevku s cieľom zvýšenia likvidity komerčných bánk Nepálu, ktoré sú tak svojim klientom schopné

poskytnúť pomoc v ozdravení malých a stredných podnikov v oblasti cestovného ruchu alebo bývania. Iniciatíva IFC dopomohla k tomu, že sa urýchlilo vyplácanie záväzkov voči klientom v oblasti cestovného ruchu a agropodnikania, čím sa tak zabezpečila kontinuita podnikateľskej činnosti.⁵⁶

Taktiež považujeme za dôležité zdôrazniť skutočnosť, že od apríla 2017 benefitovalo z finančných prostriedkov celkovo 626 695 príjemcov v 14 najviac postihnutých okresoch, z toho 90 % príjemcov, číslom teda 561 845 podpísalo Zmluvu o prijímaní grantu (Grant Participation Agreement) , 542 963 príjemcov už dostalo platbu z prvej tranže a 4 206 príjemcov dostalo platbu z druhej tranže.⁵⁷

Svetová banka sa okrem iného zameriavala aj na posudzovanie škôd v jednotlivých odvetviach a vymedzovanie prioritných potrieb Nepálu, ktoré neskôr dostalo formálnejšiu podobu prostredníctvom skôr spomínaného PDNA ktorý zahŕňa širokú škálu odborníkov a partnerov v oblasti rozvojovej pomoci, sledujúcou metodológiu vypracovanú Svetovou bankou, Európskou úniou a OSN. Tá zahŕňa súbor analytických metód, nástrojov a techník vyvinutých s cieľom posúdenia škôd vzniknutých následkom prírodných katastrof, nakoľko sa sústreďí podrobne na každý jeden sektor a vyčísluje a odhaduje škody, straty a potreby v jednotlivých odvetviach. Tieto odhady vychádzajú z analýzy vedenej Nepálskou národnou plánovacou komisiou a taktiež viac ako 250 vládnymi úradníkmi a odborníkmi zo Svetovej banky. Ázijskej rozvojovej banky, EÚ, vládou Indie a v neposlednom rade OSN.

Doposiaľ tak zabezpečila zhodnotenie približne 626 tisíc domov, ktoré utrpeli škody spôsobené zemetrasením a okolo 8 800 technikov bolo vyškolených ohľadom bezpečnejších stavebných techník, ktoré tak zabezpečia odolnosť voči zemetraseniam v budúcnosti. Hneď po vypuknutí zemetrasenia a počas následných otrasov, podporila Svetová banka príslušné ministerstvá aby znalci vykonali posúdenie vzniknutých škôd, ktoré tak dopomohlo zistiť stav bezpečnosti a neporušenosti nepálskych budov, verejných, ale aj súkromných priestorov, kedy hovoríme o školách, nemocniciach, štátnych úradoch ale aj mestských a prímestských oblastiach. Tým pádom bolo možné určiť, či fungovanie inštitúcií je po zemetrasení v súlade s bezpečnosťou a obyvatelia nie sú žiadnym spôsobom v týchto budovách ohrození. Okrem toho boli zriadené aj tímy znalcov na pozorovanie vplyvu

⁵⁶ World Bank.: *Fact Sheet: What the World Bank Group is doing in Nepal after the earthquakes*. 2017. [online]. [cit. 2019-01-19]. Dostupné na internete: <<http://www.worldbank.org/en/country/nepal/brief/fact-sheet-world-bank-doing-nepal-after-earthquake>>

⁵⁷ Asia Foundation.: *Nepal Government Distribution of Earthquake Reconstruction Cash Grants for Private Houses*. 2016. [online]. [cit. 2019-01-19]. Dostupné na internete: <https://asiafoundation.org/wp-content/uploads/2016/12/Nepal-Govt-Distribution-of-Earthquake-Reconstruction-Cash-Grants-for-Private-Houses_June2017.pdf>

zemetrasenia na dopravnú infraštruktúru ako sú diaľnice alebo mosty, čím tak bola zabezpečená aj bezpečnosť dopravy.⁵⁸

Projekt s názvom Earthquake Housing Reconstruction Project zameraný na obnovu zemetrasením zničenej infraštruktúry sa taktiež zaraďuje k financovaniu investičných projektov Svetovej banky, kedy je cieľom Svetovej banky je prostredníctvom tohto projektu poskytnúť grant na výstavbu približne 55 000 bytových jednotiek, ktoré budú odolné voči viacerým typom rizika priamo ohrozujúceho Nepál, kedy implementáciu tohto projektu riadi priamo vláda Nepálskej federatívnej demokratickej republiky. Oprávnenosť na poskytnutý grant Svetová banka vyhodnotila v 14 najviac postihnutých okresoch a tak vytvorila program rekonštrukcie bytov orientovaný na pomoc obyvateľom v postihnutých oblastiach vrátane sociálnych, environmentálnych a technických podporných mechanizmov, kvalifikácie a prípravy odborníkov z oblasti výstavby odolnej infraštruktúry a v neposlednom rade za účelom zosúladenia a vytvorenia noriem, ktoré zabezpečia, že výstavba domov bude v súlade s rámcom environmentálnych a sociálnych opatrení. Tento projekt v rámci výstavby nových bytových jednotiek môže mať pozitívne dopady na životné prostredie Nepálu. Hoci sa to na prvý pohľad môže zdať nelogické, keďže výstavba domov si vyžaduje množstvo prírodného materiálu, kedy hovoríme hlavne o dreve a piesku, čím sa tak môže zvýšiť riziko povodní a erózie pôdy ale naopak, projekt predstavuje akúsi výzvu posilňovať lesné hospodárstvo Nepálu a podporovať osvedčené environmentálne postupy ako napríklad využívanie obnoviteľných zdrojov energie, využívanie bezdymových sporákov, zber dažďovej vody a s tým spojená recyklácia vody, no hovoríme tu taktiež aj o opätovnom využití dreva a iného materiálu, ktoré je možné po zemetrasení zo zdevastovaných domov opäť využiť.

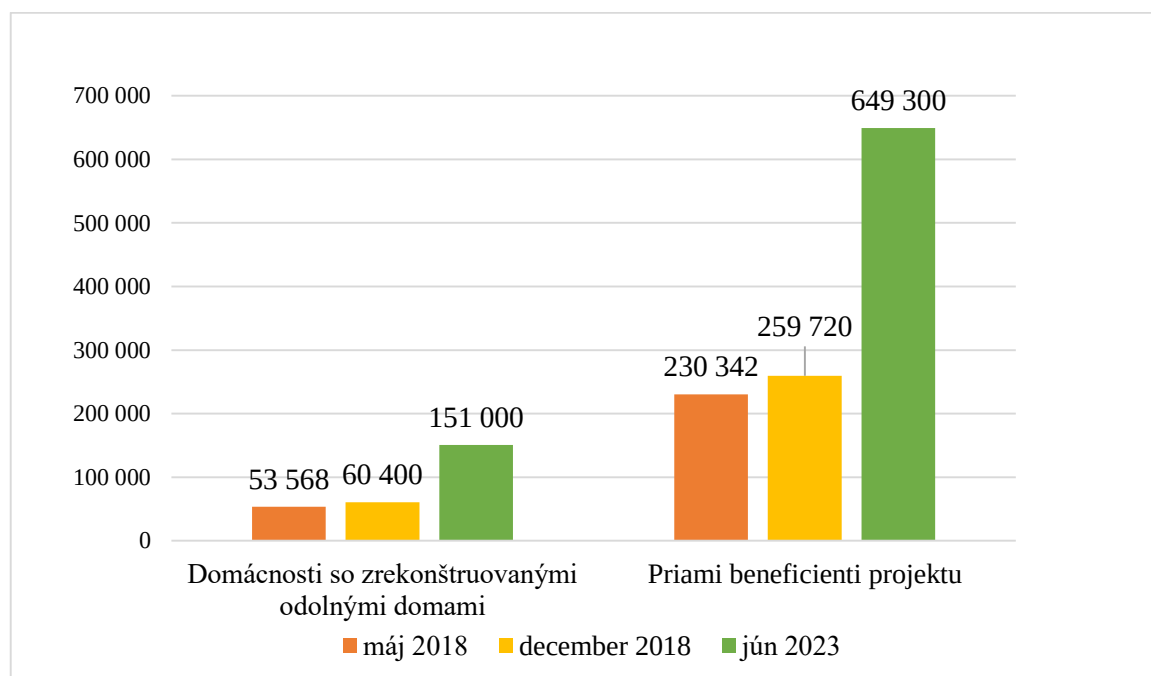
Avšak zo sociálneho hľadiska projekt stojí na hrane medzi prevahou pozitívnych a negatívnych efektov, nakoľko na jednej strane napomáha obyvateľstvu vybudovať nové, resp. obnoviť zničené domovy, no na druhej strane musíme podotknúť, že sa stretávame aj s určitými negatívnymi vplyvmi na túto oblasť. Hovoríme o nútenom presídľovaní obyvateľstva, ktoré v dôsledku zemetrasenia stratilo svoje domovy, nakoľko niektoré poškodené oblasti Nepálu nie sú následkom pôdných trhlín a vysokého seizmického nebezpečenstva obývatel'né. Za ďalšie, nedostatočná komunikácia v rámci projektu s postihnutou a zraniteľnou skupinou obyvateľstva môže viesť k nízkej účasti a spolupráci

⁵⁸ Government of Nepal, National Planning Commission.: *Post Disaster Needs Assessment*. 2015. [online]. [cit. 2019-01-24.] Dostupné na internete: <<http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/SAR/nepal-pdna-executive-summary.pdf>>

na tomto projekte, čo môže taktiež spôsobiť určité nezhody a tým pádom aj neefektívnosť projektu.⁵⁹

Na pozitívne výsledky projektu Svetovej banky v Nepále by sme chceli poukázať nasledujúcim grafom, nakoľko z neho môžeme vyčítať, že počet domácností so zrekonštruovanými domami neustále rastie, za december 2018 zaznamenávame približne 60 400 domácností a stanoveným cieľom Svetovej banky je zvýšiť počet domácností do júna 2023 na 151 000. To isté platí o priamych beneficiensoch spomínaného EHRP projektu, keďže 259 720 obyvateľov Nepálu prijíma prostredníctvom projektu pomoc v akejkoľvek forme, cieľom Svetovej banky je zvýšiť počet beneficiensov na 649 300.

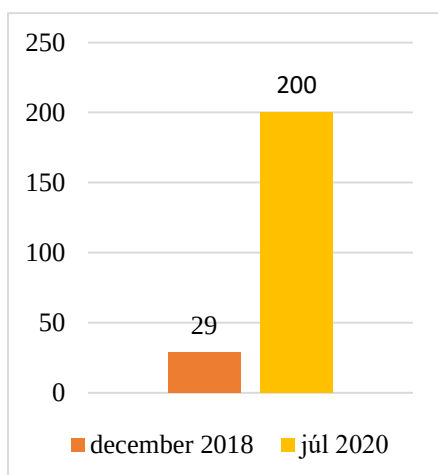
Graf 6 Dosiahnuté výsledky v rámci projektu

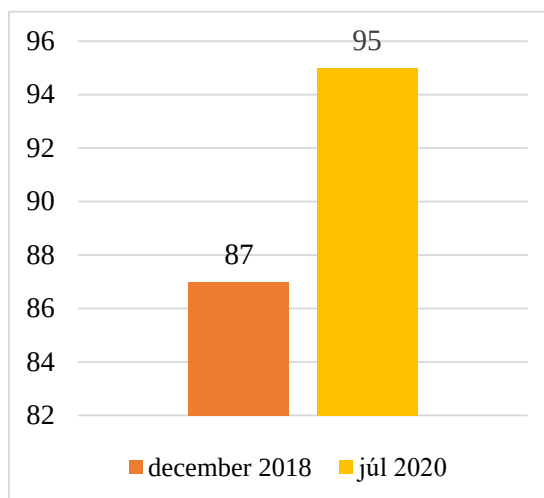
Prameň: World Bank.: *Earthquake Housing Reconstruction Project (P155969)*. 2018. [online]. cit. [2019-02-20]. Dostupné na internete: <<http://documents.worldbank.org/curated/en/436811545260344835/pdf/Disclosable-Version-of-the-ISR-Earthquake-Housing-Reconstruction-Project-P155969-Sequence-No-07.pdf>>

⁵⁹ World Bank.: *Combined Project Information Documents/ Integrated Safeguards Data Sheet*. 2015. [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné na internete: <<http://documents.worldbank.org/curated/en/664961468189535056/pdf/97507-PSDS-PUBLIC-Box391480B-P155969-PIDISDS-Appraisal-June-16-approved.pdf>>

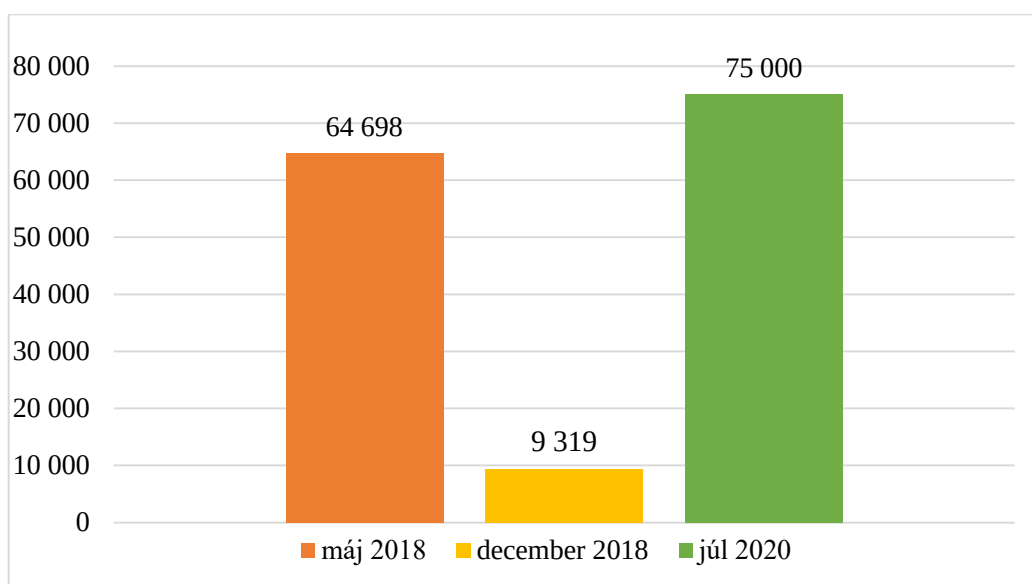
Graf 8 Členovia nepálskej vlády vyškolení v oblasti riadenia prípadných rizík

Graf 7 Sťažnosti týkajúce sa rekonštrukcie (v %)

Graf 9 Odborníci vyškolení v oblasti konštrukcie odolnejšej infraštruktúry

Prameň: World Bank.: *Earthquake Housing Reconstruction Project (P155969)*. 2018. [online]. [cit. 2019-02-15]. Dostupné na internete: <http://documents.worldbank.org/curated/en/436811545260344835/pdf/Disclosable-Version-of-the-ISR-Earthquake-Housing-Reconstruction-Project-P155969-Sequence-No-07.pdf>

Uvedenými grafmi by sme chceli poukázať na pozitívne efekty spojené s projektom Svetovej banky zameraným na výstavbu domov, nakoľko je na základe grafov možné vidieť, že sa Svetová banka spolu s nepálskou vládou usiluje o pomoc domácnostiam rekonštruovať a budovať zemetrasením zničené domy, vyškolovať členov vlády v oblasti riadenia a predchádzania rizikám a v neposlednom rade vyškolovať odborníkov v súvislosti

s konštrukciou infraštruktúry odolnej voči prírodným katastrofám. Na druhej strane ale taktiež zdôrazňujeme počet sťažností obyvateľstva Nepálu, ktoré Svetová banka doposiaľ v rámci projektu prijala. Z Grafu 8 je možné zjavne vyčítať, že počet odborníkov v máji 2018 je vyšší ako počet, ktorý zaznamenávame aktuálne, to je však z dôvodu zohľadňovania školenia odborníkov, ktoré vykonávali okrem IDA aj rôzne iné mimovládne alebo medzivládne organizácie.

3.2.5 *Súčasný stav hospodárstva Nepálu*

Hospodárstvo Nepálu však momentálne zaznamenáva silnú expanziu, ktorá je podporovaná prebiehajúcou rekonštrukčnou činnosťou od roku 2015 a rovnako je možné vidieť aj zvýšenie rastu produktivity, nakoľko odhady naznačujú, že za rok 2017/2018 sa reálny HDP zvýšil o 6,3 % (od polovice júla 2017 do polovice júla 2018) a celková miera inflácie je na úrovni 4,2 %, keďže bola znižovaná v dôsledku tlmenia inflácie potravín.

Na druhej strane sa však zvýšili vládne výdavky o 32,4 % za fiškálny rok 2017/18, a to samozrejme v dôsledku nutnosti obnovy hospodárstva po zemetrasení, kedy sa rovnako tak zvýšil aj fiškálny deficit z 3,1 % HDP v roku 2016/17 na aktuálne 6,5 % z HDP. Za pozitívum môžeme označiť aj nárast importu, ktorý vzrástol o 27,4 % a export, ktorý momentálne zaznamenáva zvýšenie o 15,5 % v porovnaní s minulým rokom. Ak hovoríme o obchodnej bilancii Nepálu, v súčasnosti vykazuje značný deficit, ktorý je však čiastočne financovaný vysokými príjmami z remitencií, ktoré v oproti minulému roku vzrástli o 10,2 % a predstavujú 25,1 % z HDP Nepálu.⁶⁰

Vychádzajúc z analýzy IMF sa zdá byť krátkodobá perspektíva pre rast hospodárstva Nepálu priaznivá, avšak makroekonomicky je krajina stále zraniteľná a náchylná na externé šoky. Predpokladá sa, že hospodársky rast v roku 2018/19 dosiahne 6,5 %, k čomu bude do významnej miery prispievať prebiehajúca rekonštrukcia domov, investície do hydroenergetických projektov, no nemožno zabudnúť ani na nemalú podporu cestovného ruchu. Z pohľadu IMF je však fiškálna a úverová politika veľmi expanzívna, čo môže ďalej viesť k rastúcej inflácii, narastajúcemu deficitu bežného účtu, poklesu úrovne devízových rezerv a nárastu zraniteľnosti finančného sektora.

⁶⁰ International Monetary Fund.: *IMF Executive Board Concludes 2019 Article IV Consultation with Nepal*. 2019. [online]. [cit. 2019-01-15]. Dostupné na internete: <<https://www.imf.org/en/News/Articles/2019/02/14/pr1945-nepal-imf-executive-board-concludes-2019-article-iv-consultation>>

Preto je pre Nepál nutné prijímať opatrenia vedúce k udržateľnosti fiškálneho sektora, zefektívniť rozpočtovú politiku a pozornosť by sa mala sústrediť taktiež na prenesenie určitých právomocí na miestnu a provinčnú úroveň, čo by zabezpečilo vhodný rámec na riadenie verejných financií aj na nižšej ako len na národnej úrovni. Okrem iného povzbudzuje IMF spolu so Svetovou bankou vytváranie dodatočných kapitálových rezerv a rezerv v prípade potenciálnych strát.

Nepál sa naozaj usiluje o stabilizáciu a obnovu hospodárstva, čo dokazujú viaceré kroky ústredných orgánov vlády, ako napríklad posilnenie hospodárskej súťaže, vytvorenie priaznivejšieho prostredia pre investície alebo aj snaha o znižovanie korupcie. Nadalej je však pre Nepál nevyhnuté efektívne vykonávanie programu štrukturálnych reforiem vrátane revízie zákonov týkajúcich sa verejného obstarávania a odstraňovania prekážok spojených s podnikateľskou činnosťou. Je nutné zdôrazniť, že najdôležitejšími prioritami zostávajú zlepšovanie podmienok pre prílev priamych zahraničných investícií, posilnenie riadenia a inštitúcií a zlepšenie prístupu k financiám, najmä v prípade obyvateľov mimo veľkých miest, ktorým sa ešte finančná pomoc neposkytla, resp. nedostatočne.⁶¹

Rámec na obnovu po katastrofe

Program obnovy po katastrofe si vyžaduje odhodlanie finančných a ľudských zdrojov, ako aj úsilie zamerané na prioritizáciu a postupnosť rekonštrukcie počas niekoľkých rokov. Vláda Nepálu s podporou GFDRR pripravuje Rámec na obnovu po katastrofách (PDRF). V budúcnosti bude PDRF spoločným rámcom pre všetkých partnerov a zainteresované strany a bude usmerňovať plánovanie, financovanie, implementáciu a monitorovanie obnovy a rekonštrukcie poškodených oblastí.⁶²

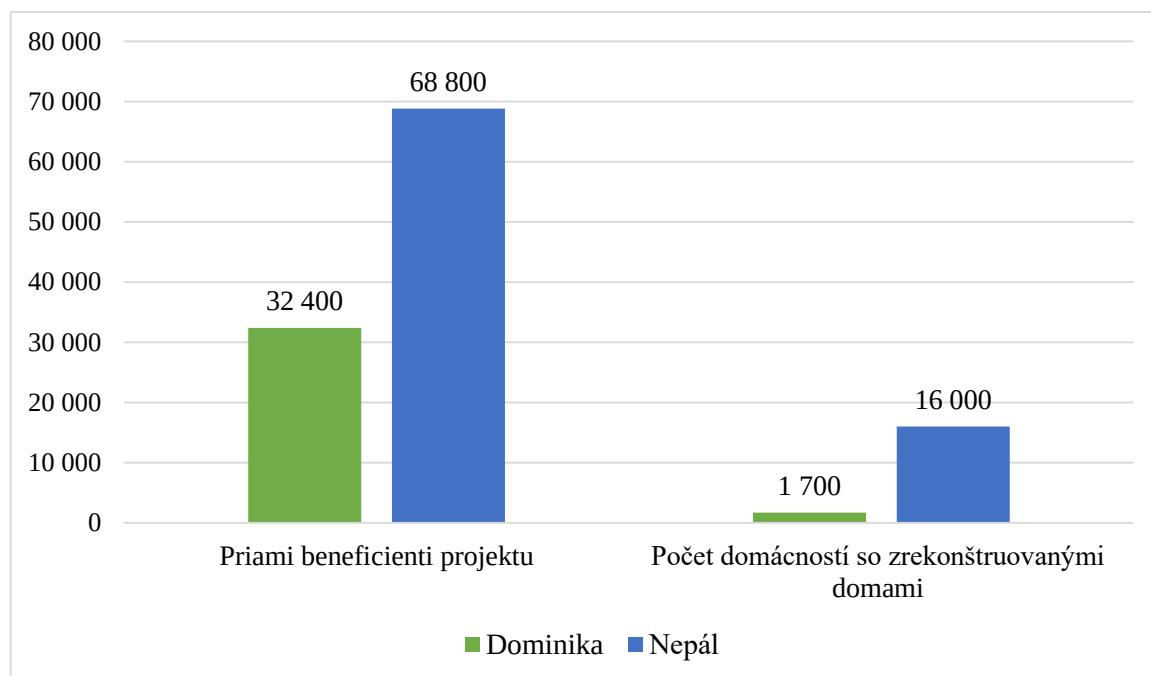
⁶¹ International Monetary Fund.: *IMF Executive Board Concludes 2019 Article IV Consultation with Nepal*. 2019. [online]. [cit. 2019-01-16]. Dostupné na internete: <<https://www.imf.org/en/News/Articles/2019/02/14/pr1945-nepal-imf-executive-board-concludes-2019-article-iv-consultation>>

⁶² World Bank.: *Fact Sheet: What the World Bank Group is doing in Nepal after the earthquakes*. 2017. [online]. [cit. 2018-12-19]. Dostupné na internete: <<http://www.worldbank.org/en/country/nepal/brief/fact-sheet-world-bank-doing-nepal-after-earthquake>>

4 Diskusia

V rámci diskusie by sme radi zhodnotili prínos a pomoc Svetovej banky v reakcii na prírodné katastrofy, na príklade nami zvolených krajín, teda Nepálu a regiónu Karibiku. Nakoľko sa v našej práci venujeme Svetovej banke ako jednej z celosvetových entít v oblasti medzinárodnej finančnej pomoci, nemožno spochybniť fakt, že vynakladá dostatočné množstvo finančných prostriedkov spolu s ostatnými formami pomoci v záujme predchádzania prírodným katastrofám spolu so zmiernovaním a odstraňovaním následných škôd.

Graf 10 Komparácia efektívnosti projektov na výstavbu domov v nami zvolených krajinách

Na základe porovnania efektívnosti projektov Svetovej banky týkajúcej sa výstavby domov by sme chceli poukázať na výsledky projektované na dva až tri roky dopredu, pričom máme za to, že vzhľadom na počet obyvateľov týchto krajín je na základe týchto indikátorov pomoc relatívne dostatočná.

4.1 Pozitíva pomoci Svetovej banky v sledovaných krajinách

V rámci pomoci Svetovej banky smerujúcej ostrovom Karibiku, by sme chceli vyzdvihnúť niekoľko pozitív, jedným z nich je napríklad investovanie do obnoviteľných zdrojov energie, nakoľko región Karibiku má obrovský potenciál na ceste k trvalo udržateľnému rozvoju a práve s pomocou tejto inštitúcie sa mnohým ostrovným štátom

podarilo využívať solárne ohrievače vody, nakoľko majú tieto krajiny obrovskú devízu nie len v cestovnom ruchu, ale aj v oblasti obnoviteľných zdrojov energie, a tou je bezpochybné dostatok slnečného žiarenia. Za dôležité považujeme taktiež uvedenie si nutnosti ochrany životného prostredia, ktorú táto finančná inštitúcia prepojila s ochranou pred prírodnými katastrofami. V tomto zmysle hovoríme o budovaní tzv. prírodnej odolnosti prostredníctvom ochrany koralových útesov a budovaní zelenej (stromovej) infraštruktúry v pobrežných oblastiach, ktorá má za cieľ ostrov v prípade tsunami alebo hurikánu ochrániť. Hovoriac o pozitívnych aspektoch pomoci po zemetrasení v Nepále si dovoľujeme skonštatovať, že v dôsledku implementácie projektov a spolupráce s nepálskou vládou sa Svetová banka svojím spôsobom prispela aj o expanziu v hospodárstve, nakoľko momentálne Nepál zaznamenáva rast HDP o 6,3 % v porovnaní s minulým fiškálnym rokom.

Vo všeobecnosti ale možno povedať, že zavedením nástroja financovania investičných projektov a nástroja s názvom Draft-Down Option (viď. kapitola 3), ktoré sme v práci analyzovali je reakcia na zásah prírodnej katastrofy pohotová a efektívna, keďže krajinám poskytuje finančné prostriedky hneď do niekoľkých hodín od vyhlásenia núdzového stavu a umožňuje implementovať projekty slúžiace na obnovu zasiahnutých odvetví hospodárstva.

4.2 Negatíva spojené s pomocou Svetovej banky

Nemožno nám ale nespomenúť určité negatíva spojené s prácou a pomocou Svetovej banky ostrovným štátom Karibiku. Hovoríme o podceňovaní a nedostatočnej pripravenosti krajín Karibiku v súvislosti s prírodnými katastrofami vzhľadom na komplexnosť a zložitosť kritérií Svetovej banky a v neposlednom rade aj na finančnú náročnosť spojenú so snahou o predchádzanie prírodným katastrofám. Vzhľadom na to, že prírodné katastrofy postihujú väčšmi rozvojové štáty vyznačujúce sa nízkymi príjmami považujeme za dôležité, aby Svetová banka prehodnotila svoje postupy a kritériá, vzhľadom na to, že v dôsledku hurikánov alebo zemetrasení sa miera chudoby čoraz viac zvyšuje. Máme na mysli taktiež uvedenie si nemennosti geografickej polohy týchto krajín spolu s opakovanými zásahmi prírodných katastrof, preto predstavuje pre tieto krajiny budovanie odolnosti a pripravenosti zásadnú výzvu do blízkej, ale aj ďalekej budúcnosti.

4.3 Faktory úspešnosti projektov

Práve tu sa natíska otázka, akým spôsobom meria Svetová banka úspešnosť svojich projektov a nástrojov, keďže by sa mohlo zdať, že ak prírodná katastrofa krajinu nezasiahne,

nie je tak možné ani zhodnotiť mieru úspešnosti. Viceprezidentka Svetovej banky Manuela Ferro vyjadrila postoj inštitúcie tým, že pre Svetovú banku je prvoradá schopnosť rýchlej reakcie a pripravenosť na katastrofu, a to, či krajina využije aktíva Svetovej banky, svoje zdroje alebo finančné prostriedky iných inštitúcií nepovažuje za dôležitosť úspechu. Podstatou je preto zhodnotenie efektívnosti a výkonnosti inštitucionálneho systému a jednotlivých orgánov a s tým súvisiaca spolupráca Svetovej banky s národnými orgánmi podieľajúcimi sa na obnove krajiny.

Za relevantný faktor úspešnosti považujeme aj aktuálne spracovanie výsledkov pracovníkmi Svetovej banky, ktorí hodnotia dosiahnuté výsledky v teréne na základe určitých indikátorov, ktoré boli ku príkladu v našom prípade celkový počet beneficietov projektu alebo počet domácností, ktorým Svetová banka poskytla rekonštrukciu domov. Vďaka aktuálnym správam a zhodnoteniam jednotlivých projektov tak Svetová banka zvyšuje informovanosť širokej verejnosti o výsledkoch a predikciách účinnosti pomoci v konkrétnych projektoch.⁶³

⁶³ FERRO, Manuela.: *How does the World Bank support countries hit by natural disasters?*. 2018. [online]. [cit. 2019-02-13]. Dostupné na internete: <<https://voxdev.org/topic/energy-environment/building-resilience-natural-disasters>>

Záver

S neustále rastúcim rizikom klimatických zmien predstavujú prírodné katastrofy vysoké riziko pre tú najzraniteľnejšiu skupinu obyvateľstva, ktorou je práve chudobné obyvateľstvo. Preto je možné konštatovať, že úsilie o znižovanie chudoby a nebezpečenstva prírodných katastrof idú takpovediac ruka v ruke. Myslíme si, že Skupina Svetovej banky spolu s medzinárodným spoločenstvom si túto skutočnosť uvedomuje, nakoľko vyvíja rôzne iniciatívy a nástroje k zmierňovaniu následkov, ale čo je v súčasnosti azda najdôležitejšie, usiluje sa o predchádzanie prírodných katastrof práve investíciami do trvalo udržateľného rozvoja, nakoľko vybudovanie odolnejšej infraštruktúry nedokáže vylúčiť riziko úderu prírodnej katastrofy. Dnes je pre Svetovú banku a zraniteľné krajiny prioritou ochrana oceánov a prírodných zdrojov, ktoré predstavujú akýsi ochranný štít pred hrozbou prírodných katastrof, spolu s orientáciou na obnoviteľné zdroje energie, ktoré sú jedným z kľúčových faktorov udržateľného rastu. Je dôležité taktiež spomenúť investície do lepšej pripravenosti, ktoré zahŕňajú identifikáciu a komunikáciu prípadného rizika alebo napríklad systémy včasného varovania obyvateľov. Odborná verejnosť je názoru, že tieto mechanizmy hrajú v boji proti prírodným živlom obzvlášť významnú rolu, vzhľadom na skutočnosť, že napomáhajú obyvateľom pripraviť sa na blížiacu hrozbu, resp. sa jej vyvarovať. V tejto súvislosti považujeme za nutné spomenúť taktiež nástroje Svetovej banky slúžiace na poistenie a zaistenie, ktoré či už napomáhajú rozložiť prípadné riziko, no v neposlednom rade sú vytvorené s cieľom chrániť krajinu pred ekonomickým bremenom plynúcim z prírodných katastrof. Za azda najdôležitejší prostriedok pomoci Svetovej banky však považujeme možnosť čerpania úveru, respektíve grantu, ktorý je pre krajiny v prípade zásahu katastrofy jednoznačne najvýhodnejšou voľbou, keďže je Svetová banka schopná a pripravená poskytovať potrebné finančné prostriedky do niekoľkých hodín, prípadne do jedného dňa a umožňuje implementáciu konkrétnych projektov zameraných na obnovu postihnutých odvetví hospodárstva. Svetová banka si je neustále vedomá aktuálnych problémov a výziev, preto v súčasnosti tento nástroj modifikuje aj s cieľom boja s ďalším problémom rozvojových krajín, a to pandemickými chorobami sústredzujúcimi sa hlavne v krajinách Afriky.

Na druhej strane treba poznamenať, že Svetová banka sa neustále stretáva s vlnou kritiky nielen z hľadiska nedostatočnej ochrany životného prostredia alebo neúspešných projektov, ale taktiež sú niektorí autori názoru, že nástroje Svetovej banky slúžiace na ochranu a zmierňovanie následkov prírodných katastrof nie sú častokrát efektívne,

vzhľadom na komplexnosť požiadaviek a kritérií potrebných na získanie finančných prostriedkov. Nemenej dôležitá je skutočnosť, že poisťovacie a zaist'ovacie nástroje Svetovej banky sú podľa odborníkov z Medzinárodného menového fondu častokrát cenovo neprijateľné, čím sa tak stretávame s nízkym záujmom krajín o takúto formu pomoci. Je preto v Svetovej banky, no všeobecne aj celého medzinárodného spoločenstva, aby spel prístup krajín k financovaniu v prípade zásahu prírodnou katastrofou neustále k lepšiemu a nemenej dôležitou prioritou naďalej ostáva posilňovanie a diverzifikácia jednotlivých ekonomík, ktoré tak budú čoraz silnejšie a schopnejšie čeliť a brániť sa neustálym hrozbám, spolu s absorpciou negatívnych dôsledkov prírodných živlov na makroekonomickú situáciu krajiny. Za významné považujeme taktiež implementáciu nástrojov a jednotlivých projektov spôsobom, ktorý krajinám pomôže k znižovaniu ich zraniteľnosti a na druhej strane k zvyšovaniu obranyschopnosti nie len v krátkodobom, ale hlavne v dlhodobom horizonte.

Za najväčší prínos našej práce považujeme dôkladnú analýzu pomoci Svetovej banky prostredníctvom projektov implementovaných v Karibskom regióne, na bližšom príklade ostrova Dominika a Nepále, kde mali hurikány a zemetrasenia ničivé dopady na životy obyvateľov a hospodársku situáciu krajín. V práci sme poukázali na pozitívne, ale aj negatívne aspekty jednotlivých nástrojov a metód, ktoré Svetová banka využíva k tomu, aby napomáhala krajinám schopnosti predísť prípadne hroziacej katastrofe, no v horšom prípade na ňu príkladne reagovať a tak zmierniť jej negatívne dôsledky. Našou prácou sme chceli taktiež poukázať na činnosť Svetovej banky práve v tejto oblasti, keďže pre mnoho krajín prírodné katastrofy nepredstavujú výraznú formu hrozby a tým pádom nepokladajú za dostatočne dôležité vyvíjať iniciatívu na pomoc postihnutým krajinám.

Je podľa nášho názoru v záujme celého medzinárodného spoločenstva zodpovedne sa postaviť k skutočnosti, že klimatické zmeny ohrozujú spoločnosť ako celok a preto je skutočne dôležité vyvíjať úsilie o trvalo udržateľný rast dôsledkom ktorého krajiny zraniteľné na prírodné katastrofy nebudú musieť čeliť strachu a neustálemu ohrozovaniu života krajiny ako celku.

Zoznam použitej literatúry

1. Asia Foundation.: *Nepal Government Distribution of Earthquake Reconstruction Cash Grants for Private Houses*. 2016. [online]. [cit. 2019-01-19]. Dostupné na internete: <https://asiafoundation.org/wp-content/uploads/2016/12/Nepal-Govt-Distribution-of-Earthquake-Reconstruction-Cash-Grants-for-Private-Houses_June2017.pdf>
2. BANGALORE, Mook et al.: *Shock Waves: Managing the Impacts of Climate Change on Poverty*. 2016. ISBN 978-1-4648-0674-2
3. BRANSON, Richard.: *Creating a Marshall Plan for Caribbean*. 2017. [online]. [cit. 2019-01-14]. Dostupné na internete: <<https://www.virgin.com/richard-branson/creating-marshall-plan-caribbean>>
4. BRATTBERG, Erik., RHINARD, Mark.: *The EU and US as International Actors in Disaster Relief*. 2012. [online]. [cit. 2019-01-15]. Dostupné na internete: <file:///C:/Users/Zuzka/Downloads/wp22_brattberg_rhinard.pdf>
5. Caribbean Catastrophe Risk Insurance Facility.: *Understanding CCRIF. A Collection of Questions and Answers*. 2015. [online]. [cit. 2019-01-22]. Dostupné na internete: <https://www.ccrif.org/sites/default/files/publications/Understanding_CCRIF_March_2015.pdf>
6. Disaster Risk Financing and Insurance Program.: *Catastrophe Deferred Drawdown Option*. 2012. [online] [cit. 2019-02-03]. Dostupné na internete: <http://siteresources.worldbank.org/EXTDISASTER/Resources/CatDDO_ProductNote_Final.pdf>
7. Finančný Trh.: Svetová banka: *Náklady na prírodné katastrofy sa medziročne zoštvornásobili*. 2013. [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné na internete: <https://www.financnytrh.com/svetova-banka-naklady-na-prirodne-katastrofy-sa-medzirocne-zostvornasobili-na-38-bilionov/?fbclid=IwAR2an94lYYlnK6JbiaI9CvmJmH6Z2S6ugrgNA0t6ebD1JGnZ_N_zqXy0YF0>
8. FERRO, Manuela.: *How does the World Bank support countries hit by natural disasters?*. 2018. [online]. [cit. 2019-02-13]. Dostupné na internete: <<https://voxdev.org/topic/energy-environment/building-resilience-natural-disasters>>
9. Global Government Forum.: *World Bank pledges US\$65m for Dominica reconstruction*. 2018. [online]. [cit. 2019-02-22]. Dostupné na internete: <

- <<https://www.globalgovernmentforum.com/world-bank-pledges-us65m-for-dominica-reconstruction/>>
10. Government of Nepal, National Planning Commission.: *Post Disaster Needs Assessment*. 2015. [online]. [cit. 2019-01-20.] Dostupné na internete: <<http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/SAR/nepal-pdna-executive-summary.pdf>>
 11. Government of the Commonwealth of Dominica.: *Post-Disaster Needs Assessment Hurricane Maria*. 2017. [online]. [cit. 2019-03-02]. Dostupné na internete: <<https://www.gfdrr.org/sites/default/files/publication/dominica-pdna-maria.pdf?fbclid=IwAR3xx814LAIT1No8jVqlnvAGxZpjV1mOlNR-lQ-fXQLNBoQ4uQ-yEiTtwbA>>
 12. Government of the Commonwealth of Dominica .: *Dominica's Economy Suffers Blow Due To Maria*. 2018. [online]. [cit. 2019-03-12]. Dostupné na internete: <<http://news.gov.dm/index.php/news/4533-dominica-s-economy-suffers-blow-due-to-maria>>
 13. GEORGIEVA, KRISTALINA.: *A Caribbean crystal ball: What can experience from Caribbean islands tell us about investing in climate resilience?*. 2018. [online]. [cit. 2019-01-17]. Dostupné na internete: <<https://blogs.worldbank.org/voices/what-can-experience-from-caribbean-islands-tell-us-about-investing-in-climate-resilience>>
 14. GREŠŠ, Martin. Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov. Fakulta medzinárodných vzťahov Ekonomická Univerzita Bratislava, Dolnozemska cesta 1/b, Bratislava Charakteristika rozvojových krajín.. [cit. 2018-11-08] Prednáška
 15. HALLEGATTE, Stephane et al.: *Unbreakable: Building the Resilience of the Poor in the Face of Natural Disasters*. 2017. ISBN 978-1-4648-1004-6
 16. infoDev.: *Entrepreneurship Program for Innovation in the Caribbean*. [online]. [cit. 2019-02-04]. Dostupné na internete: <<http://www.infodev.org/EPIC>>
 17. International Development Association.: *Borrowing Countires*. 2018. [online]. [cit. 2018-10-04]. Dostupné na internete: <<http://ida.worldbank.org/about/borrowing-countries>>
 18. International Development Association.: *What is Ida?* [online]. [cit. 2018-10-06]. Dostupné na internete: <<http://ida.worldbank.org/about/what-is-ida>>
 19. International Financial Corporation.: *Overview*. [online]. [cit. 2018-11-04]. Dostupné na internete: <https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/corp_ext_content/ifc_external_corporate_site/about+ifc_new>

20. International Monetary Fund.: *SMALL STATES' RESILIENCE TO NATURAL DISASTERS AND CLIMATE CHANGE*. 2016. [online]. [cit. 2019-01-13]. Dostupné na internete: <<http://blogs.worldbank.org/developmenttalk/building-more-resilient-caribbean-natural-disasters-and-climate-change>>
21. International Monetary Fund.: *IMF Executive Board Concludes 2019 Article IV Consultation with Nepal*. 2019. [online]. [cit. 2019-01-15]. Dostupné na internete: <<https://www.imf.org/en/News/Articles/2019/02/14/pr1945-nepal-imf-executive-board-concludes-2019-article-iv-consultation>>
22. International Rivers.: *Bujagali Dam, Uganda*. [online]. [cit. 2018-10-10] Dostupné na internete: <<https://www.internationalrivers.org/campaigns/bujagali-dam-uganda?fbclid=IwAR2rjp1TB1b1WutG6Bs4xA2bdGiIGfLbI6h51J5IdmDUD1bErnMAXVZxjkc>>
23. Nepal Earthquake Housing Reconstruction Program Multi-Donor Trust Fund.: *Who We Are*. [online]. [cit. 2019-02-18]. Dostupné na internete: <<https://www.nepalhousingreconstruction.org/who-we-are>>
24. ÖTKER, Inci., SRINIVASAN, Krishna.: *Bracing for the Storm*. 2018. [online]. [cit. 2019-04-15]. Dostupné na internete: <<https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2018/03/otker.htm>>
25. ÖTKER, Inci.: *Building a more resilient caribbean to natural disasters and climate change*. 2019. online. cit. 2019-01-17. Dostupné na internete: <<http://blogs.worldbank.org/developmenttalk/building-more-resilient-caribbean-natural-disasters-and-climate-change>>
26. PAWAN.G, Patil et al.: *Toward a Blue Economy: A Promise for Sustainable Growth in the Caribbean*. 2016. [online]. [cit. 2019-02-04]. Dostupné na internete: <<https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/25061/Demystifying0t0the0Caribbean0Region.pdf?sequence=4&isAllowed=y>>
27. PROVOST, Claire., Kennard, Matt.: *The World Bank Is Supposed to Help the Poor. So Why Is it Bankrolling Oligarchs?*. 2012 [online] [cit. 2018-10-04]. Dostupné na internete: <https://www.motherjones.com/politics/2016/03/world-bank-ifc-fund-luxury-hotels/?fbclid=IwAR39EOn4HQ8C4fvrKMnwDHBupfLeFj0yIAmR_1m9Lq3cGYrn2wB4s3ZL4TQ>
28. SAPKOTA,Chandan.: *The Nepal earthquake and its economic, poverty impacts*. 2015. [online]. [cit. 2019-01-20]. Dostupné na internete: <<https://www.rappler.com/move-ph/issues/disasters/98275-nepal-earthquake-economic-poverty-impacts>>

29. SAYED, Tahseen.: *One year after the storms: Five ideas for building back stronger in the Caribbean*. 2018. [online]. [cit. 2019-01-14]. Dostupné na internete: <<http://blogs.worldbank.org/latinamerica/one-year-after-storms-five-ideas-building-back-stronger-caribbean>>
30. SwissRe.: *Strengthening disaster resilience in the Philippines*. 2017. [online]. [cit. 2019-01-22]. Dostupné na internete: <<https://reports.swissre.com/corporate-responsibility-report/2017/cr-report/solutions/strengthening-risk-resilience-2017-highlights/strengthening-disaster-resilience-in-the-philippines.html>>
31. TEOH, Cheng Hai.: *Key Sustainability Issues in the Palm Oil Sector*. [online]. [cit. 2018-12-03]. Dostupné na internete: http://siteresources.worldbank.org/INTINDONESIA/Resources/2262711170911056314/DiscussionPaper_palmoil.pdf?fbclid=IwAR1lZozWD3j94rRXooDUzuRIWKKeEXJWwD4met5Lj2H621q-MaiSre-Zx8w>
32. The Economist.: *The shrinking malaria map*. 2015. [online]. [cit. 2018-11-12]. Dostupné na internete: <<https://www.economist.com/graphic-detail/2015/10/14/the-shrinking-malaria-map>>
33. United States Agency for International Development.: *Nepal Earthquake – Fact Sheet*. 2015. [online]. [cit. 2019-01-20]. Dostupné na internete: <<https://www.usaid.gov/nepal-earthquake/fy15/fs20>>
34. World Bank.: *Combined Project Information Documents/ Integrated Safeguards Data Sheet*. 2015. [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné na internete: <<http://documents.worldbank.org/curated/en/664961468189535056/pdf/97507-PSDS-PUBLIC-Box391480B-P155969-PIDISDS-Appraisal-June-16-approved.pdf>>
35. World Bank.: *2015 Earthquakes*. 2017. [online]. [cit. 2019-02-24]. Dostupné na internete: <<https://www.worldbank.org/en/country/nepal/overview#4>>
36. World Bank.: *Nepal Development Update*. 2017. [online]. [cit. 2019-01-20]. Dostupné na internete: <<https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/28338/119723-WP-PUBLIC-SEPT-17-38p-Nepal-Development-Update-Sept-2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>
37. World Bank.: *Emergency Agricultural Livelihoods and Climate Resilience Project (P166328)*. 2018. [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné na internete: <<http://documents.worldbank.org/curated/en/329761521302429520/pdf/Project->

Information-Document-Integrated-Safeguards-Data-Sheet-Emergency-Agricultural-Livelihoods-and-Climate-Resilience-Project-P166328.pdf>

38. World Bank.: *Earthquake Housing Reconstruction Project (P155969)*. 2018. [online]. cit. [2019-02-20]. Dostupné na internete: <<http://documents.worldbank.org/curated/en/436811545260344835/pdf/Disclosable-Version-of-the-ISR-Earthquake-Housing-Reconstruction-Project-P155969-Sequence-No-07.pdf>>
39. World Bank.: *History*. [online]. [cit. 2018-12-8]. Dostupné na internete: <<http://www.worldbank.org/en/about/archives/history>>
40. World Bank.: *Housing Recovery Project (P166537), Report No: PAD2806*. 2018. [online]. [cit. 2019-02-17]. Dostupné na internete: <<http://documents.worldbank.org/curated/en/799351523844037096/pdf/Dominica-Housing-project-appraisal-document-pad-P166537-04042018-04042018.pdf>>
41. World Bank.: Bank Policy: Investment Project Financing. 2018. [online]. [cit. 2019-03-25]. <<https://policies.worldbank.org/sites/ppf3/PPFDocuments/Forms/DispPage.aspx?docid=4035&ver=current>>
42. World Bank.: *Fact Sheet: What the World Bank Group is doing in Nepal after the earthquakes*. 2017. [online]. [cit. 2019-01-19]. Dostupné na internete: <<http://www.worldbank.org/en/country/nepal/brief/fact-sheet-world-bank-doing-nepal-after-earthquake>>
43. World Bank.: Preparing Latin America and the Caribbean for the Unpredictable. 2018. [online]. [cit. 2018-12-3]. Dostupné na internete: <<https://www.worldbank.org/en/news/feature/2018/10/04/managing-black-swans-and-other-risks-in-latin-america-and-the-caribbean>>
44. World Bank.: *Project Paper on a Proposed Restructuring and Additional Credit in the Amount of SDR 22,1 Million (US \$31 Million Equivalent) to the Commonwealth of Dominica for the Disaster Vulnerability Reduction Project*. 2018. [online]. [cit. 2019-03-02]. Dostupné na internete: <<http://documents.worldbank.org/curated/en/676111538364626336/pdf/PAD2765-PUBLIC.pdf>>
45. World Bank.: *MDTF Funding for Earthquake Housing Reconstruction Project (P162067)*. 2018. [online]. [cit. 2019-01-15]. Dostupné na internete: <<http://documents.worldbank.org/curated/en/619021545311225613/pdf/Disclosable->

Version-of-the-ISR-MDTF-Funding-for-Earthquake-Housing-Reconstruction-Project-P162067-Sequence-No-02.pdf>

46. World Health Organisation.: *Environmental Health Emergencies*. [online]. [cit. 2018-11-3].

Dostupné na internete:

<https://www.who.int/environmental_health_emergencies/natural_events/en/>

47. Zákon č. 42/1994 Národnej rady Slovenskej republiky o civilnej ochrane obyvateľstva